

Irodalmi bölcsőink Erdélyben – társasjáték

Összeállította: Dr. Málnási Ferenc (Kolozsvár)

Az irodalom mint nyelvi művészet a kultúra egyik fő hordozója és megújítója, miközben pedagógiai szempontból a szövegértési és szövegalkotási képességek fejlesztésének egyik legátfogóbb és leghatékonyabb eszköze. Az anyanyelvi nevelés alapvető feladata az anyanyelvi kompetencia fejlesztése oly módon, hogy a tanulók életkoruknak megfelelő szinten birtokolják a szóbeli és írásbeli kommunikáció képességét. A nyelvi kompetencia döntő eleme a kommunikációs helyzetek megfelelő értelmezése, a megértés képessége és a megértéssel összhangban álló aktív részvétel a kommunikációs folyamatokban.

Az anyanyelvi nevelés meghatározza a többi tantárgy tanításának és elsajátításának színvonalát. A szövegfeldolgozó, szövegértelmező olvasásnak, a szöveg lényegi megragadásának a képessége a megértés és a tanulás alapja. Ez a képzési terület tantárgyközi kölcsönösséget és egymásra hatást igényel.

Az anyanyelvi és irodalmi nevelés elválaszthatatlan egységet alkot. Az irodalmi művekkel folytatott aktív párbeszéd révén jön létre a kapcsolat a múlt, jelen és a jövő között. Ez biztosítja a kultúra folytonosságát és folyamatos megújulását, segíti az egyént kulturális önazonosságának kialakításában, meghatározó szerepe van az érzelmi élet, a kreativitás, az esztétikai és történeti érzék fejlesztésében, az emberi és társadalmi problémák megértésében, átélésében, a saját és mások kultúrájának megismerésében.

Az iskolában, az osztályban folyó munkát tantervekben rögzített követelményeknek megfelelően végezzük, a szépirodalmi szövegeket, a hozzájuk kapcsolódó kérdések alapján ismertetjük, rögzítjük, tudatosítjuk, „mentjük el”. Mivel diákokról, tanulókról van szó, természetes, hogy játékos módszerekkel, eljárásokkal hatékonyan tudjuk bekapcsolni őket a tanóra sokszor nehéz, máskor könnyebb munkájába.

Egy gyermekkori bibliai társasjáték módszere vezetett el ahhoz a gondolathoz, hogy irodalmi alkotásokat, ismereteket kérdés-felelet formájában, játékosan fogalmazzak meg, és így próbáljam magyaróráimat megtartani, irodalmi-történeti kirándulásaimon felhasználni.

Irodalmi társasjátékom célja: elvezetni diákjainkat jeles íróink, költőink, anyanyelvünk művészei alkotásainak világába. Jó dolog felidézni irodalmi műveink gondolatvilágát, egy-egy szereplő cselekedeteit, rácsodálkozni a művek nyelvi szépségeire, nyelvi képeire, újra átélni a szöveg gondolatait, üzenetét, amelyet számunkra, olvasóknak fogalmazott meg a szerző. S ha alkalom adódik, felemelő élmény a gyerekek számára is felkeresni a szülőházat, az emlékmúzeumot, egy kis időt eltölteni az alkotó társaságában, kegyelettel egy szál virágot elhelyezni az őt idéző emléktáblára, a hamvait takaró sírra...

A játék leírása:

A játékvezető/tanár számára készültek azok a lapok, amelyek a kérdéseket és a feleleteket tartalmazzák. Ez a játék forgatókönyve, ennek alapján vezethető a játék.

A másik típusba tartozó lapokon, 4/4 mezőben, a játékvezető által feltett kérdésekre adandó válaszok találhatóak. Ezeket kiosztjuk a játékosoknak. Ha több a játékos, ketten-ketten kapnak egy lapot, esetleg középen kettévágva.

A harmadik típusú lapokon, megszámozott mezőkben szintén a válaszok találhatóak. A lapok cédulákra vágva, sorrendbe állítva a játékvezetőnél maradnak.

Kezdődhet a játék!

Fontos, hogy a játékosok a kapott lapon figyelmesen átolvassák a 4/4 mező szavait, mondatait, a kérdésekre adandó válaszokat. Ezek első látásra érthetetlennek tűnnek, de a játék során helyükre kerülnek. A játékvezető a forgatókönyv alapján, a sorba állított játéklapokat magánál tartva olvassa a kérdéseket. Minden kérdés elhangzása után jelentkeznie kell annak –

de csak annak –, aki a saját lapján felismerte a kérdésre adandó feleletet. Ha válasza helyes, megkapja a kérdésnek megfelelő, megszámozott cédulát, amelyet ráhelyez a lapja megfelelő mezejére. Ha a kérdés elhangzása után 10-15 másodpercig nem érkezik válasz, a kérdést bárki megválaszolhatja (ha tudja), de a cédulát a tulajdonosa már nem kaphatja meg. A játék addig tart, míg az összes kérdést el nem hangzik, az nyer, aki a lapján szereplő mind a négy mezőre játéklapot kap, vagyis jól válaszolt a kérdésekre. A végén a válasz nélkül maradt kérdéseket újra feltehetjük, és vigaszdíjként a tulajdonosa megkaphatja a cédulát.

Játékunk során egy-egy erdélyi megyét látogatunk meg, s azokat a városokat, falvakat keressük fel, ahol költők, írók, történészek, irodalmárok születtek.

Kezdjük a játékot Arad megyével!

1. Ágya, Nagyágya (Adea) községben született az a költő, aki pályáján a romániai magyar irodalmi élet első nemzedékével – Áprily Lajossal, Bartalis Jánossal, Szentimrei Jenővel, Tompa Lászlóval – indult együtt. Az Erdélyi Helikon egyik tagja, három kötettel – *Gladiátorharc*, *Égő csolnakon*, *Barlanghomály* –, majd hosszú évek hallgatása után a *Hattyúének* és a legszebb versek révén „a palackposta partot ért”. A „Körös-parti pán” vallotta: „...messze tekintő tetőre jutni fel, és / ellátni gyönyörű messzeségbe...”

1. Olosz Lajos (1891–1977) – Ágya (Adea)
Gladiátorharc, *Barlanghomály*, *Hattyúének*

2. Arad Erdély déli kapuja a Maros folyó partján, a XI. század elején Orod néven hiteles hely, ahol okleveleket állíthattak ki. Számunkra az aradi 13 tábornok kivégzésének szomorú emléke fűződik Arad nevéhez, de nemrégől a Szabadság-szobor menekítése, kiszabadítása és felállítása is. A vár mellett a színháza is jelentős, fellépett itt Déryné, Matei Millo társulata (ennek volt a tagja Mihai Eminescu), a városban adott hangversenyt Liszt Ferenc, Johann Strauss, a Kultúrpalotában Richard Strauss, Bartók Béla koncertezett. Híres Arad könyvtára, nyomdája, folyóiratai, az irodalmi törekvéseket a Tóth Árpád Irodalmi Kör támogatta. Szülőttei: Lukácsy Sándor (1835–1907) színműíró, Mircea Vasile Stănescu-Arădanul (1841–1888) folklórgyűjtő, Barabás Béla (1855–1934) közíró, valamint az az író, irodalomtörténész, a Pesti Hírlap és a Budapesti Hírlap munkatársa, aki Petőfi 130 versét fordította le németre, és magyarra ültette G. Coşbuc *Noi vrem pământ* (Földet adj!) c. versét.

2. Kacziány Géza (1856–1939) – Arad
Petőfi verseit németre,
Cosbuc versét magyarra ültette át.

3. Aradon 1885-ben alapította a Singer és Wolfner Könyvkiadó és Könyvkereskedelmi Vállalatot, kiadója volt az *Új Idők* és a *Művészet* c. lapoknak. Ki ő?

3. Wolfner József (1856–1932) – Arad
1885. Singer és Wolfner Könyvkiadó
Vállalat

4. Kortársa volt az a filológus, néprajzkutató, aki a Kisfaludy Társaság megbízásából Bánát és Bihar vidékén népköltészeti alkotásokat gyűjtött, és a *Din trecutul poeziei române* c. művében a román és a magyar folklór egymásra gyakorolt hatását mutatta ki.

4. Gheorghe Alexici (1864-1936) – Arad
Din trecutul poeziei române

5. Szintén kortársuk volt az az író, szerkesztő, műfordító, a *Nyugat* munkatársa, majd az I. világháború kitörésekor a franciaországi Noirmoutier foglya, hazatérve az *Erdélyi Helikon*

szerkesztője. Nevének igazi fényét egy regénye adta, amelyben fogságának élményeit örökítette meg, tiltakozva az erőszak, a zsarnokság ellen, a humánus nevében, az emberyomorító háború ellen. Kemény János szerint „áradt belőle a hit, hogy jobbak, emberebbek vagyunk, mint amilyenek látszunk, s ettől a belőle áradó hittől valóban megjobbultunk.”

5. Kuncz Aladár (1886–1931) – Arad
Fekete kolostor

6. Ady Endre kortársa, költőtársa, akit a költő „a fájdalom finom, ifjú lantosa”-ként köszöntött. A *Hajnali szerenád, a Lomha gályán* szerzője. Arad c. versében olvashatjuk: „Egyetlenegy utcáját ismerem, / De ott, emlékszem, arany a homok, / S egy udvarát meg házát, istenem – / De kis szobái mind-mind templomok. (...) Ó, Sarló utca ötvennégy: regék / Kacsalábon forgó királyi vár, / Emlékeim lágy fészket rakni még / Jut vályogodból egy csipetnyi sár?”

Füst Milán szerint: „Mint egy nemes, öreg hegedűnek, olyan volt az élete végén az éneke, kristálytisztán szólt a túlérettesség édességével”. Az iskolában a *Körúti hajnal* c. versét tanultuk. Szülővárosáról is vallott.

6. Tóth Árpád (1886–1928) – Arad
„Ó, fájó büszkeségem s vigaszom,
Arad – édesbúsan szívembe vág,
Hogy bölcsöm s szent bitóid egyazon
Erdőid bús fájából ácsolák.” (*Arad*)

7. Kicsit később született az a költő, író, műfordító, aki egyik alapító tagja az Erdélyi Helikonnak, az Erdélyi Szépművészes Céhnek, az erdélyi irodalmunk avantgarde képviselője, Balogh Edgár szerint „az egyeztetést, a híd szerepét, a közös nevező tudatosítását vállalta.” Költészete hitvallás az emberi élet, a világmindenség, a természet, a szülőföld mellett. *Az életet dicsőítse a dal* c. versével búcsúzott.

7. Szentimrei Jenő (1891–1959) – Arad
Az életet dicsőítse a dal

8. Szentimrei Jenő kortársa, újságíró, szerkesztő, akinek több színdarabját is bemutatták. *Az 500. emelet* c. regényével a tudományos-fantasztikus irodalom, a sci-fi romániai/erdélyi változatát honosította meg.

8. Károly Sándor (1894–1964) – Arad
Az 500. emelet

9. Aradon született az az író is, aki *A nagy út* c. Körösi Csoma Sándor életregényével aratott sikert, amely öt kiadást ért meg, és Ion Chinezu románra is lefordította.

9. Korda István (1911–1984) – Arad
A nagy út

10. Irodalomtörténész, aradi tanár, gazdag helytörténeti bibliográfiát állított össze, az aradi irodalmi helytörténet egyik úttörője, a Tóth Árpád Irodalmi Kör megalapítója.

10. Ficzy Dénes (1921–1985) – Arad
irodalomtörténész, tanár

11. Arad szülöttjei közül még egyet említsünk, aki Coopertől, Jack Londonig, Mark Twaintól Updike-ig kb. 200 kötetet fordított. A magyar *Svejk* is neki köszönhető.

11. Réz Ádám (1926–1978) – Arad
Cooper, Jack London regényei, Svejk

12. Az Arad megyei Pankotán (Pâncota) született író, drámaíró, *Ingyenélők és Buborékok* c. műveivel Móricz Zsigmond útját egyengette. Szülőházán emléktábla van, Aradon nevét viseli a magyar tannyelvű középiskola, amelynek előcsarnokában a mellszobra áll.

12. Csiky Gergely (1842–1891) – Pankota
Ingyenélők, Buborékok

13. Szintén Pankotán született az a szociológus, történész, publicista, aki a *Mócok földjén* c. megrázó dokumentumával hívta fel a figyelmet az Erdélyi Érchegeység lakóira, de cikkeket írt a torockóiak 400 éves jogi harcairól, Varga Katalinról pedig cikket és könyvet *Catarina, doamna noastră* címmel.

13. Aradi Viktor (1883–1937?) – Pankota
Catarina, doamna noastră

14. 1849-ben a magyar szabadságharc végét jelentette, hogy Görgey Artúr és csapatai letették a fegyvert az orosz seregek előtt. Hol történt?

Az itteni Bohus kastélyban, ahol ma annak az írónak az emlékmúzeuma található, aki tagja volt a Junimeának, levelező tagja az Akadémiának, Eminescuval és Caragialeval együtt szerkesztette a *Timpul* c. lapot. Novellái: *Popa Tanda* (Tanda atya), *Budulea Taichii* (Apó öröme) és egy erdélyi western, a *Moara cu noroc* (Jószerecsse malma). Ki a szerző?

14. Ioan Slavici (1848–1925) – Világos,
Șiria, Hellburg
Moara cu noroc

15. Az alföldi megyéből lépünk át Beszterce-Naszód megyébe! Beszterce (Bistrița, Bistritz, Nösen), ahol a XII. században már várat találunk, amelyet a II. Géza által ide telepített szász bányászok alapítottak, építettek. A város nevezetes műemléke a gótikus evangélikus templom. A városnak 1596-ban már gimnáziuma és levéltára volt, itt fedezték fel az 1316 magyar szót tartalmazó *Besztercei szójegyzéket*. Két nevezetes szülöttét szokás említeni. Az egyik evangélikus író, hexameteres verseket írt, tartalmát ismerjük a *Memorabilia Transylvaniae* c. művének.

15. Johannes Lebelius (1475?–1566?)
Memorabilia Transylvaniae

16. A másik Besztercén született író, filozófus, magyartanár Désen. *Zátony* c. regényében azt a folyamatot mutatta be, hogyan hullt szét az erdélyi magyar földesúri birtok a feltörő burzsoázia és a parasztság kettős nyomása alatt.

16. Daday Loránd (1893–1954) – Beszterce
Zátony

17. A *Balade și idile* c. kötetével, az Eminescu hagyományaitól eltérően új hangú verseivel a legjelentősebb költők közé emelkedett. Lírai vallomásaiban örökítette meg az 1877-es függetlenségi háború román katonáinak fegyvertényeit. Egész életét átszöttek a falu életének elemei. „Nemzetem lelkében lélek vagyok, / Örömet, búját dalolom – (...) Nemzetem szívében szív vagyok én, / Vele gyűlölök és szeretek...” Szülőházában emlékmúzeum van, előtte áll a szobra, s a falu a nevét viseli.

17. George Coșbuc (1866–1918)
Hordou – Coșbuc
Balade și idile
„Nemzetem lelkében lélek vagyok...”

18. Felsőilosva, Kisilosva (Târlișua, Ilișua de Sus) községben született író, a Societatea Scriitorilor Români elnöke, a PEN Klub tagja, a próza kitűnő művelője, a realizmus és a drámaiság fonódik össze írásaiban. Három nagy regényét említhetjük: *Ion*, *Pădurea spânzurașilor*, *Răscoala*.

18. Liviu Rebreanu (1885–1944)
Ion, *Pădurea spânzurașilor*, *Răscoala*

19. Naszód (Năsăud, Nussdorf, Nassendorf) nevét 1260 körüli oklevelek őrzik. 1763-tól román határőrezredek állomásoztak itt, elemi iskolája, gimnáziuma is volt. Itt tanult G. Coșbuc, A. Mureșanu, L. Rebreanu, Ion Pop Reteganul, T. Brediceanu. És egy költő, Mihai Eminescu múzsája, aki később a Văratec-kolostorban állította össze *Dragoste și poezie* c. kötetét.

19. Veronica Micle (1850–1889) – Naszód
Mihai Eminescu múzsája

20. Naszód szülötte még egy költő, drámaíró, az *Erdélyi Figyelő* szerkesztője, az *Erdélyi Helikon* egyik alapító tagja. Teleki Lászlóról írt könyvet.

20. Bárd Oszkár (1893–1942) – Naszód

21. Retteg (Reteag, Reckentek, Reckendorf), a szülőfaluja nevét viseli egy költő, folklórkutató, aki a *Povești ardelenesti* c. kötetében szülőföldje népmeséit, legendáit gyűjtötte össze. Román–magyar–szász mondagyűjteménye kéziratban maradt. A szülőház helyén álló épületen emléktábla őrzi emlékét.

21. Ion Pop-Reteganul (1853–1905)
Povești ardelenesti

22. Átugrunk Bihar megyébe. Albis községben született az az író, regényíró, műfordító, aki 1818-ban a márciusi ifjak egyike volt, ő állította össze a 12 pont alapjául szolgáló reformköveteléseket.

22. Irinyi József (1822?–1859) – Albis

23. Bihardiószeg, Érdiőszeg (Diosig) faluban született néprajzkutató, író, tanár, a berlini Collegium Hungaricum tudományos titkára. Élete nagy munkája: *A csángók (A moldvai magyarság története)*.

23. Mikecs László (1917–1944) – Diószeg
A csángók

24. Diószegtől nem messze, Csokaly (Ciocaia) faluban született egy közgazdasági író, az MTA tagja, akinek a művei nagy hatást gyakoroltak a reformkori küzdelmekre: *Magyarországnak leírása*. A falu református templomának falán emléktábla, a romos szülőház maradványai előtti emlékparkban mellszobra található.

24. Fényes Elek (1807–1876) – Csokaly
Magyarországnak leírása

25. Érmihályfalva (Valea lui Mihai) a szülőfaluja/városa egy Kossuth-díjas költőnek, a *Kisdobos* szerkesztőjének, versei nagy részét gyermekeknek írta, pl. a *Gyermekbánat* c. kötetét.

25. Zelk Zoltán (1906–1981) – Érmihályfalva
Gyermekbánat

26. Érmihályfalva szomszédja Érsemjén, (Șimian) neve pedig nyelvújítónk, irodalomszervezőnk nevével fűződik egybe, aki a felvilágosodás irodalmának kiemelkedő alakja, a Martinovics vezette jakobinus mozgalom tagja, amiért várfogságot is szenvedett a

messzi Kufstein várában. A magyar jakobinus mozgalom művészi dokumentuma a *Fogságom naplója*. Erdélyi látogatásának emlékeit az *Erdélyi levelek* őrzi. A Hunyad megyei Piski mellett, a dédácsi parkban emlékoszlop, szülőfalujában a református templom melletti parkban fehér márványalapzaton mellszobra, a lebontott szülőház helyén álló épületben emlékszoba őrzi emlékét.

26. Kazinczy Ferenc (1759–1831)
Fogságom naplója, Erdélyi levelek
Életcélja: „Híven szeretni a jót,
Gyűlölni veszteg a gonoszt,
Férfiak! Ez gyönyörű jutalom.”

27. Hollód, Pusztahollód, Hidastelek (Holod) a szülőfaluja annak az írónak, aki tagja volt az Akadémiának, a Kisfaludy Társaságnak és a Societatea de lepturának. Pesten 42 éven át szerkesztette a Familia c. lapot, ő közölte Mihai Eminescu első versét. *Poezii* c. kötete mellett népdalokat fordított magyarra. Az általános iskola előtt áll a szobra.

27. Iosif Vulcan (1841–1907) – Hollód
Poezii

28. Margittán látta meg a napvilágot egy irodalomtörténész, bölcsészdoktor, az Eötvös Kollégium tanára, az MTA tagja, Kossuth-díjas, aki irodalomtörténetünk fejlődésvonalát rajzolta meg *A magyar irodalmi műveltség kezdetei* címmel.

28. Horváth János (1878–1964) – Margitta
A magyar irodalmi műveltség kezdetei

29. Szintén Margittán született erdélyi magyar irodalmunk négysoros (helyenként hatsoros) verseinek a szerzője, aki magáról vallotta: „Ne várjatok / többet tőlem / kis erőmből / adtam bőven, / s akad abban, / amit adtam, / egy morzsányi / halhatatlan”. A verseiről, a versről is írt egy verset: *Hogy hangzik ez a kis mű?*

29. Horváth Imre (1906–1993) – Margitta
„Felszökkenő csillag – / s hulló csillag fénye.
Nyomán egy világ kél, / vagy egy világ ég le.
Magas, mint a mennybolt, /
és mély, mint a tenger:
egyetlen során egy / évezred mereng el.”

30. Még mindig Bihar megyében járunk, Nagyszalontán, egy 1332-ben említett településen, a hajdúk városában. Irodalmi lexikonaink szerint eddig 12 költő, író mondhatja szülővárosának. Az egyik költő, műfordító, nyelvész, az Erdélyi Nyelvmívelő Társaság tagja, Csokonai Vitéz Mihály barátja. Pályadíjas nyelvtana alapján állították össze az ún. Debreceni grammatikát, a verstanról tanulmányt írt.

30. Földi János (1755–1801) – Nagyszalonta
verstani tanulmány

31. A másik költőről csak annyit, hogy a *Toldi* szerzője, aki „a magyar nyelv mindennapi kenyerét tette az utódok asztalára, innen állandó hatása egész utána felsarjadó költészetünkre” (Keresztúry Dezső).

31. Arany János (1817–1882) – Nagyszalonta
Toldi
Szülőháza helyén emléktábla van.
Arany János Emlékmúzeum
Csonka torony

32. Egy harmadik költő, mesegyűjtő, irodalomtörténész, aki gyermekkorában Petőfitől kapott ajándékverset: „Laci te, / Hallod-e? / Jer, ide, / Jer, ha mondom, / Rontom-bontom, / Úlj meg itten az ölemben, / De ne moccanj, mer különben / Meg talállak csípni, / Így ni! / Ugye fáj? ” Bejárva a Székelyföldet *Eredeti népmesék* c. kötetében igazodott a mesemondó szövegéhez, értekezést is írt *Magyar népmeséinkről* címmel. Emléktáblája az egykori jegyzői lakás helyén épült tömbház falán látható.

32. Arany László (1844–1898) – Nagyszalonta
Eredeti népmesék
Magyar népmeséinkről

33. Szalontai, XX. századi író, szerkesztő, az MTA és a Kisfaludy Társaság tagja. A *Halálos tavasz*, *Két fogoly*, *Valamit visz a víz* c. sikeres regényeit megfilmesítették. „Nyelvi számkivetettségben” halt meg. Szülőházán emléktábla található, a református templom mellett áll a szobra, a róla szóló emlékkönyvet Dánielisz Endre írta.

33. Zilahy Lajos (1891–1974) – Nagyszalonta
Halálos tavasz, *Két fogoly*,
Valamit visz a víz

34. Egy másik szalontai alkotó, a népi írók egyike, Kossuth-díjas költő, a népköltészet balladai rétegét, a cselédsorsot fogalmazta meg a *Fekete bojtár* c. vallomásában. Arany és Zilahy mellett a templomkertben található a szobra.

34. Sinka István (1897–1969) – Nagyszalonta
Fekete bojtár

35. Bihar megye központja, Nagyvárad, Várad, Oradea, Grosswardein, Veliki Varadin is Erdély kapuja, a XI. században I. (Szent) István királyunk alapította a püspökséggel együtt. Nagyváradnak is jelentős irodalmi hagyományai vannak: 1208–1235 között Várad Regestrum, Rogerius, nagyvárad kanonok *Carmen Miserabile*, itt élt Vitéz János (1400?–1472) és Janus Pannonius (1434–1472), nyomdája, könyvtára volt (Bunyitay Vince hagyatéka). Itt jelent meg a *Holnap* antológia Ady műveivel. A „Pece-parti Párizs” két irodalmi múzeummal dicsekedhet: Ady Endre és Iosif Vulcan emlékét őrzi, színháza Szigligeti Ede nevét viseli. 1570-ben itt született a magyar ellenreformáció legnagyobb barokk írója, Zrinyi Miklós nevelője, későbbi esztergomi érsek, „a magyar bíboros Cicero”. Életének fő műve: *Isteni igazságra vezérlő kalauz*. Szülővárosát így jellemezte: „Váradot és vidékét méltónak tartom arra, hogy megtartásáért az egész kereszténység harcoljon”.

35. Pázmány Péter (1570–1637) – Nagyvárad
Isteni igazságra vezérlő kalauz

36. Pázmány Péter a magyar prózairodalom atyja. Kosztolányi Dezső szerint...

36. Kosztolányi Dezső szerint:
Pázmány Péter tollán forró tinta csordogál,
kalamárisába pedig tűz van, égi szikra,
de a poklok kénköves lángja is.

37. Várad szülötte az az író, kultúrpolitikus is, aki egész életében a román–magyar kapcsolatok híve volt, macedón–görög–román–magyar egyéniség, aki nemzetiségét sohasem tagadta meg, vagyonából támogatta az arra érdemes fiatalok tanulását, alapítványa az ő nevét viseli.

37. Emanoil Gojdu
(Gozsdu Manó) (1802–1870) – Nagyvárad
Fundatiunea Gojdu

38. *Lilomfi, Fenn az ernyő, nincsen kas, A szökött katona* népszínművek azt a szerzőt juttatják eszünkbe, akinek maga a népszínmű szó is a nevéhez fűződik. Szülőházán emléktábla van, a váradi színház magyar társulata a nevét viseli.

38. Szigligeti Ede

(Szathmáry József Eduárd) (1817–1878)

Lilomfi, A szökött katona – népszínművek

39. Váradon született Csengery Antal (1822–1880) publicista, történész, Iványi Ödön (1854–1893) író, újságíró, Garády Viktor (1858–1932) író, aki olaszra fordította a Bánk bánt és Munkácsi Bernát (1860–1937) nyelvész, egyetemi tanár.

39. Munkácsi Bernát (1860–1937) az MTA tagja,

a Magyar Néprajzi Társaság alelnöke,

a finnugor összehasonlító nyelvtudomány

és a néprajz jeles kutatója

A moldvai csángók nyelvjárásai

40. Sorolhatjuk tovább Várad szülötteit: Tolnai Simon (1868–1944) könyvkiadó, a Tolnai Nyomda és Kiadóvállalat megalapítója, Körös Endre (1872–1944) költő, Diósi Ödönné Brüll Adél (1872–1934), Léda, Ady Endre nagy szerelme, a Léda-versek ihletője. A *Nyugat*, a modern magyar irodalom európai szintű folyóirat is Váradhoz kapcsolódik. Ki szerkesztette 1908-tól?

40. Osvát Ernő (1876–1929) szerkesztő, író,
1908-tól szerkesztette a *Nyugat* folyóiratot.

41. Testvére alapította Marosvásárhelyt 1919-ben a *Zord Idő* c. folyóiratot, és vállalkozott a forrongó romániai magyar irodalom felleltározására az Erdélyi Lexikonban.

41. Osvát Kálmán (1880–1953) szerkesztő,

1919-ben alapította a *Zord Idő* folyóiratot,

Erdélyi Lexikon

42. Kortársuk volt az a költő, újságíró, aki Adyval a Holnap Társaság egyik megalapítója, A *Holnap* c. antológia egyik szerkesztője, impresszionista és szimbolista verseiben a humanizmus mellett tett hitet. Regényes korrajza: *A Holnap városa* Váradról is szól.

42. Dutka Ákos (1881–1972) – Nagyvárad

A Holnap városa

43. Emlékezzünk a költőre egyik, a mának is üzenő versével!

43. Dutka Ákos: Mily furcsa lesz...

Mily furcsa lesz, ha asztalomon, árván,

magában sétál majd a lámpafény,

tollam előtte nem szánt végtelen sort,

s megáll fáradtan a karcsú kéz, – szegény...

Bolond táncát az Élet járja, járja,

Ölnek, ölelnek holnap is tovább...

Jó volna mégis olykor visszajönni

testetlenül a vesztett múltba még,

s megnézni halkán, hogy amit gyújtottam,

kialudt a lámpa, vagy még mindig ég?

44. Ady örökségének őrzője, lelkes híve, fáklyavivője volt, munkássága nyomán született meg a Nagyváradi Ady Endre Emlékmúzeum. Író, újságíró, a *Magyar Szó* és a *Tavaszi c.* folyóiratok alapítója, az Erdélyi Helikon egyik alapító tagja, *Vértorony* c. regényére emlékezünk.

44. Tabéry Géza (1890–1958) – Nagyvárad
Vértorony

45. Salamon László (1891–1983) költő, Diamandy Viktória (1896–1943) költő, Leitner Zoltán (1896–1945) szerkesztő, Palotai Boris (1904–1983) József Attila-díjas költő, Sóni Pál (1917–1981) szerkesztő, egyetemi tanár, Gáll Ernő (1917–2000) szerkesztő, egyetemi tanár s még egy író nevét említjük, aki a szatirikus-humoros műfajban talált igazi hangjára, a *Kerek perec*, *Répa*, *reték*, *mogyoró*, *Hétmérföldes csizma*, *Tücsök és bogár* stb. kötetekben.

45. Bajor Andor (1927–1990) – Nagyvárad
Kerek perec, *Répa*, *reték*, *mogyoró*,
Tücsök és bogár

46. Bihar megyében, Ottományban (Otomani) született az az író, költő, aki Batsányi János mellett raboskodott Kufsteinben. Magyaros versformái a népiesség befogadására készítették elő dalköltészetünket, a nemesi páncélatot segítette letörölni a magyar versről. A református templom falán s a hajdani Szentjóni portán emléktáblája van, a falu iskolája a nevét viseli.

46. Szentjóni Szabó László (1767–1797)

47. Bihar megyéből még két nevet említünk meg! Az egyik alkotó a mai Petru Groza város elődjének számító Vaskóhszklás (Ștei) és Biharlonka (Lunca) településen született. Mit tudunk róla?

47. Miron Pompiliu (1848–1897) – P. Groza
író, folklórkutató, meséi joggal állíthatók
Ion Creangă meséi mellé.
Arany János: *A rab golya* című versét fordította le.

48. Ne felejtsük el I. Rákóczi György fejedelem titkárát, történészt sem, akinek krónikája a XVII. századi magyar nyelvű történetírás legkiválóbb alkotása.

48. Szalárdi János (1613/15?–1666)
Siralmas magyar krónika

49. Bihar megye után Brassó megye következik, a Barcaságban vagyunk, abban a faluban, amelynek nevét egy író, kiváló pedagógus, iskolaszervező vette fel, aki Geleji Katona István püspök támogatásával ösztöndíjas volt Hollandiában, ahonnan két kincessel tért haza: egy nagyszerű könyvvel és feleségével. Mit tudunk még róla?

49. Apáczai Csere János (1625?–1659)
Apácza – Apața – Geist
Magyar Encyclopaedia művében a korabeli
tudományok összefoglalását adta magyarul.
Az iskolák felette szükséges voltáról
Aletta van der Maet volt a felesége.

Kolozsváron iskola viseli a nevét, képzőművészek idézték fel ismeretlen arcát, Kányádi Sándor az ő nevét, Áprily Lajos pedig mindkettőjük nevét örökítette meg versben.

Tavaszi a Házsongárdi temetőben
Apáczai Csere Jánosné, Aletta van der Maet
emlékének

A tavasz jött a parttalan időben
s megállt a házsongárdi temetőben
Én tört kövön és porladó keresztben
Aletta van der Maet nevét kerestem.
Tudtam, hogy itt ringatja rég az álom,
S tudtam, elmúlt nevét már nem találom.
De a vasárnap délutáni csendben
Nagyon dalol a név zenéje bennem.
S amíg dalolt, a századokba néztem
S a holt professzor szellemét idéztem,
akinek egyszer meleg lett a vére
Aletta van der Maet meleg nevére...

50. Apácán született egy XX. századi költő is, aki maga vallotta verseiről: „rímtelen, szabad s különös illatú, mint a réti széna”. Költészete az expresszionizmus mellett a magyar népköltéssel és a bukolikákkal rokon. Kötetei: *Napmadara, Föld a párnám, Pedig tavasz jó*.

50. Bartalis János (1893–1976) – Apácza
*Napmadara, Föld a párnám,
Pedig tavasz jó*

51. Apácától csak egy ugrás, és Brassóban (Braşov, Kronstadt, Kruhnen), a Cenk lábánál, a Kárpát-kanyarban vagyunk. 1211-ben adományozta II. Endre királyunk a német lovagrendnek, akik felépítették a várost. 1495-ben emelt fatemploma helyén a Szent Miklós-templomot építették fel, múzeumában kéziratokat őrnyomtatványokat, cirill betűs, román zsolotárskönyvet (Psaltire) őriznek, iskolájában talált menedéket Coresi doakónus. Nagy hírű műemlékei a Fekete-templom, a céhek tanácsának háza, a mai Városháza, a színház, a Képzőművészeti Múzeum.

A város szülöttei között elsőnek említhetjük az erdélyi reformáció kiemelkedő alakját, iskolaszervezőt, -építőt, nyomdászt, humanista tudóst. Az iskolája számára tankönyvet írt, és Erdély első térképét metszette fába. Szobra a Fekete-templom mellett áll, a szász gimnázium a nevét viseli.

51. Johannes Honterus (1498–1549) – Brassó
Cosmographia (A föld leírása)

52. Marcus Fusch (1557?–1619) szász krónikáíró mellett két író, történészt említsünk!

52. Johann Filstich (1684–1743) történész,
az evangélikus gimnázium rektora,
székfoglalója: *De fatis rei literariae in
Transylvania*.
Mattinus Cziglerius (?–1716) történetíró,
összeállította a brassói szász gimnázium
tanulóinak anyakönyvét.

53. Johann Filstich (1684–1743) evangélikus egyházi író, Radu Tempea (1691–1742) krónikáíró, Zaharia Antinescu (1826–?) költő, Kosztolánszky István (1863–1941) költő, Ieronim Bariţiu (1848–1899) újságíró, Sényi László (1874–1919) hírlapíró mellett egy költőt említhetünk, aki Petőfi-fordításokkal jelentkezett, aztán a *Din zile mari* és a *Credinţe* kötetei a kor kedvenc költőjévé avatták.

53. Ştefan Octacian-Iosif (1875–1913) – Brassó
Din zile mari, Credinţe

54. „Forma van a versem / egyszerű sorában, / ötvös volt az őszám / Brassó városában...” – vallotta egy költő, műfordító, magyartanár Nagyenyeden, majd Kolozsváron és Budapesten. Mihai Eminescu *Az Esthajnalcsillag című verse* az ő átültetésében került a magyar olvasók elé. A versről írt sorait idézzük:

54. Áprily Lajos (1887–1967) költő – Brassó
„Hazája álmok és titkok,
szem-nem-legelte pázsitok.
Egyszer csak itt van s mint a kis ér,
Csilingel és kísér, kísér.
S fürtös csengő lesz: hangpatak,
amelybe új csengés szakad...
S tó lesz, virágot úsztató,
Habnyugtató és tiszta tó.
Nem ás, nem ont és nem kering -
csak ring, s a lelkem benne ring.

55. A Brassóban születettek közül Halász Gyula, művésznevén Brassai (1899–1984) publicista, Árvay József (1916–1975) nyelvész, Apáczai Bölöni Sándor (1931–1998) néprajzkutató, író, Ritoók János (Miess Günther Johann) (1935–1981) költő, Szépréti Lilla (1937–1992) író nevét említsük meg, és még egyét, a *Húsz óra, Az ötödik pecsét* c. regények szerzőjét, aki a *Sokan voltunk* c. elbeszélésével került az irodalmi élet sodrába.

55. Sánta Ferenc (1927–2008) – Brassó
Húsz óra, Az ötödik pecsét, Sokan voltunk

56. Fogaras (Făgăraș, Fogarasch) az 1291-ben kelt oklevél szerint már város, 1300 körül Apor erdélyi vajda várat építtetett a mai vár helyén, s Nagy Lajos királyunk a havasalföldi vajdáknak adta hűbéri birtokul. Lorántffy Zsuzsanna iskolát alapított a román papok és tanítók számára, az 1909-ben elkészült új gimnázium tanára volt Babits Mihály. A város műemléke a Szent Miklós-templom, amelyet C. Brâncoveanu havasalföldi fejedelem építtetett. Ki nyugszik a református templom kertjében?

56. Árva Bethlen Kata (1700–1759)
Önéletírása

57. Fogarason születtek: Elias Czaibert (?–1672 után) szász naplóíró, Détsei Sámuel (1703?–1761) emlékiró, Schuller-Schullerus Anna (1869–1951) szász író, Ovid Densușianu (1873–1938) költő, filológus.

Cuciulata nevét azért jegyezzük meg, mert itt született az a filológus, aki Mihai Eminescu tanára volt, és a neves költő az ő emlékére verset is írt. Ki ő?

57. Aron Pumnul (1818–1866) – Cuciulata
M. Eminescu: *La moartea lui Aron Pumnul*

58. Kőhalom (Rupea, Repeș, Rupes) községben született az a régészprofesszor, történész, bölcsészdoktor, egyetemi tanár, akinek a honfoglalásunk koráról több tanulmánya jelent meg.

58. László Gyula (1910–1998) – Kőhalom
Hunor és Magyar nyomában
A honfoglaló magyar nép élete

59. Szintén egy Brassó megyei községben született az az író, plébános, aki kilépett a rendből, majd főszerkesztője volt a *Pásztortűz*nek, alapító tagja az *Erdélyi Helikonnak*. Egyéni stílusú regényei: *Jézusfaragó ember, Havasok könyve, A sibói bölény, Madéfalvi veszedelem*.

59. Nyíró József (1889-1953) – Székelyzsombor
Jézusfaragó ember, Havasok könyve,
Madéfalvi veszedelem, A sibói bölény

60. S még egy Brassó megyei város szülötte. Egy költő, aki felvette szülőfaluja nevét, verseiben ébren tartotta a szabadság eszméjét. Szülőházán emléktábla van, a brassói evangélikus temetőben síremlékén a következő felirat olvasható:
„Nemzete ’s neve Rab vala, / De szabad lelke és dala”.

60. Zajzoni Rab István (1832–1862)
„Nemzete ’s neve Rab vala,
De szabad lelke és dala.”

61. Brassó megyéből lépünk át Fehér megyébe! Alvinc (Vințul de Jos, Winzendorf) városkában, melyet a XII. században a szászok alapítottak. Bethlen Gábor anabaptistákat telepített a városba, akik megalapozták az alvinci kancsók, bokályok hírét. De itt született az a reformkori neves regényíró, aki Kossuth Lajossal a *Pesti Hírlap* munkatársa volt. Regényei: *Özvegy és leánya, Zord idő*.

61. Kemény Zsigmond (1814–1875) – Alvinc
Özvegy és leánya, Zord idő

Kemény Zsigmond életműve a magyar irodalomnak az a magányos óriásfenyője, amelynek gyökerei a XVI. és XVII. sz. mélységeiben nyúlnak, csúcsa pedig a felvilágosodás széljárását jelzi” – mondta Sütő András, aki „a régi Magyarország falai ellen állított ágyú”-nak is nevezte a jeles író.

62. Balázsfalva, Herbordfalva (Blaj, Blasendorf) a görögkatolikus egyház központja, nevezetessége a hajdani Apafi Mihály-kastély, ma az érseki palota, gimnáziumában Mihai Eminescu is tanult, és a Școala ardeleană több tagja is itt fejtette ki tevékenységét.

62. Samuil Micu (1745–1805)
Gheorghe Șincai (1745–1816)
Petru Maior (1760–1821)

63. Gyulafehérvár, Károlyfahérvár (Alba Iulia, Karlsburg, Weisenburg, Beograd), a régi római Apulum, az Erdélyi fejedelemség székhelye, Bethlen Gábor itt létesített főiskolát, vára Vauban-rendszerű, csillag alakú építmény, püspöki székesegyháza monumentális román kori épület, mellette görögkeleti katedrális. Itt található a római katolikus püspökség egykori könyvtára, melyet Batthány Ignác alapított, itt őrzik a *Palia de la Orăștie* s a *Noul Testament de la Bălgrad* nevezetes román és a *Gyulafehérvári sorok* magyar nyelvemlékünket, de a VIII. századból származó *Codex Aureus* is.

Gyulafehérvár szülöttei között említsük meg a tíznyelvű *Calepinus szótár* szerzőjét!

63. Laskai Péter, Laskói Csókás (?–1587)
Calepinus szótár magyar része

64. Református egyházi író, lelkész, erdélyi püspök, aki bár Gelejen született, de munkássága Gyulafehérvárhoz kapcsolta. Két kiemelkedő műve a prédikációs kötete, illetve a magyar nyelvtudomány, helyesírás és nyelvművelés kibontakozásában alapvetőnek számító könyve.

64. Geleji Katona István (1589?–1649)
Öreg graduál, Magyar grammatikácska

65. *Napos oldal, A megnyugvás ösvényein, Pjotruska* – a két világháború közötti romániai magyar irodalom egyik legrokonszenvesebb írójának regényei. Ki ő, és mit vallott jellegzetes nyelvi stílusáról?

65. Karácsony Benő (Klarmann Bernát)
(1888–1944) – Gyulafehérvár
Napos oldal, A megnyugvás ösvényein
„Mókáim csak vastag pokrócok, amik
fázékony valóságaimat óvták a meghűléstől.”

66. A *Liber Miserorum*, a *Barangolókönyv*, a *Hónapok*, a *La Divina Commedia* című fametszetkötetei jelentősek, de népmese-irodalmunk java termése, folyóiratok, Csokonai Lillája és más kötetek is az ő illusztrációival jelentek meg.

66. Gy. Szabó Béla (1905–1985)
grafikus, fametsző, író
Hónapok, La Divina Commedia

67. Ispánlaka (Șpălnaca, Buchhof) a szülőhelye annak a testőrírónak, műfordítónak, stilisztának, aki prózájával Kazinczy Ferenc útját egyengette.

67. Báróczi Sándor (1735–1809) – Ispánlaka

68. A Lámkeréken (Lancrăm, Langendorf) született költő művészetében a román folklór és az expresszionizmus találkozott, ötvöződött. *Lauda somnului, Cumpăna apelor*. Azt vallotta, hogy „a versnek létjoga, hogy megteljen és virággá legyen.” Ki ő? Mit írt *A vers* c. költeménye néhány sorában?

68. Lucian Blaga (1895–1961) – Lámkerék
A vers: „Fényében magányosan
addig él, ameddig éhet,
felhőtől elér a fáig,
indul tőlem s meglel téged.”

69. Magyarbükkösön, Bükkösön (Bichis, Bichendorf) született, ám a krími tatárok fogságában írta meg *Önéletírását*, a magyar barokk irodalom alkotását.

69. Kemény János (1607–1662)
Magyarbükkös

70. Miért kell megállnunk Magyarigenben (Ighiu, Grabendorf, Krapundorf)?

70. Itt lelkészkedett Bod Péter (1712–1769),
Árva Bethlen Kata udvari papja, sírja
a templomkertben található.
Műve: *Magyar Athenas*.
A faluban Bod Péter-emlékkiállítás van.

71–72. Nagyenyedről (Aiud, Grossenyed, Strassburg am Mieresch) a hajdani Brucla várfallal őrzött temploma, a Bethlen Gábor alapította kollégiuma, híres tanárai és híres tanítványai, a Bethlen Dokumentációs Könyvtár jut eszünkbe. Kik voltak híres szülöttei?

71. Nagyenyed:
Adrian Wolfhard (1491–1544) humanista író
Alvinczy Péter (1570–1634) egyházi író
Enyedi György (1555?–1597) püspök

72. Nagyenyed:
Enyedi Sámuel (1627?–1671) író
Iosif Mani (1816–1851) író
Szász Domokos (1829–1905) költő

73. A *Holttenger*, az *Ördögszekér*, a *Táltoskirály* regényeit említhetjük annak az írónak, aki a filozófia doktora, Kolozsváron református püspök, az Erdélyi Helikon tagja volt. Prédikációi – *Zörgessetek és megnyitjátik néktek* – „az evangéliumi öröm forradalmát sugározták” (Szentimrei Jenő). A *Magyar fa sorsa* című munkájában kiállt Ady Endre költészete mellett.

73. Makkai Sándor (1890–1951) – Enyed
Magyar fa sorsa,
Holttenger, Ördögszekér, Táltoskirály

74. „Üresebb lenne a város, ismeretlenebb a Kollégium” – vallotta Sütő András az Enyeden született íróról, *A vak király* c. népmesegyűjtemény, a *Jókai Erdélyben* és *Áprily Lajos, az ember és a költő* című munkák szerzőjéről.

74. Vita Zsigmond (1906–1998) – Enyed
A vak király, Jókai Erdélyben

75. Áprily Lajos Kossuth-díjas költő fiát is említsük meg, aki műfordító is volt. Verseit „folyamatos énrégénynek nevezte”.

75. Jékely Zoltán (1913–1982) – Enyed
„A megtett úttal egyenes arányban
Hatalmasodik bennem otthonom.”

76. Szászcsanádon, Csanádon (Cenad, Scholten) született a már említett Ioan Slavici realista hagyatékának folytatója, az *Arhanghelii*, *File din cartea naturii* szerzője, aki az erdélyi értelmiség életének korpét rajzolta meg.

76. Ion Agârbiceanu (1882–1962) – Csanád
Arhanghelii, File din cartea naturii

77–78. S még két Fehér megyei községet említsünk! Itt sűrűsödik Erdély sok-sok szépsége, sziklafalak, a XIII. századból ránk maradt vár, vasbányák, Európa Nostra díjas lakóházak, színes népviselet. Melyik két településről van szó, kik a híres szülötteik?

77. Toroczkó, Rimetea, Eisenmarkt
Toroczkai Máté (1553?–1615?) unitárius
egyházi író, püspök, énekeskönyvet adott ki.
Borbély István (1886–1932)
irodalomtörténész, a Kolozsvári Unitárius
Kollégium tanára, igazgatója
Toroczkó története

78. Toroczkószentgyörgy (Colțești)
Brassai Sámuel (1797?–1897) polihisztor
„Tíz nyelvet tudott, tíz tudományágat művelt,
száz évet élt.”
Síremléke a Házsongárdban található.
Gáspár János (1816–1892) pedagógiai író

79. Hargita megyében, Bencéden (Bențid, Bentzed) keresünk egy krónikáírót, ferences szerzetest, iskolamestert, aki 1538-ban jelentette meg az első magyar nyelvű kalendáriumot, elsőként írt magyar világkrónikát.

79. Benczédi Székely István (1500 után–1563)
krónikáíró, ferences szerzetes,
Cronica ez világnac jeles dolgairól

80. Író, szerkesztő, a Kolozsvári Unitárius Kollégium történelemtanára, akinek *Vaskenyéren* c. regénye Erdély múltjával foglalkozik.

80. Gyallay Pap Domokos (1880–1970) író
Vaskenyéren

81. Betfalván (Betești) született, *Erdély hegyei közt* címmel verseskötetet jelentetett meg az a költő, aki így vallott: „gyökereimmel e kopár fokon / – Bús székely fenyő – megkapaszkodom, / S állok, daccal, társ nélkül, egyedül.” Ki ő?

81. Tompa László (1883–1964) költő – Betfalva
az Erdélyi Helikon, a Pásztortűz munkatársa
Erdély hegyei közt

82. Emlékiró, történetíró, Nagyajtán írta meg Erdély történetét *Historia* címen, amely egyben önéletrajz is, a templom melletti sírkertben alussza örök álmát. Ki ő, és hol született?

82. Cserei Mihály (1667?–1756) – Csíkrákos
Historia

83. Csíksomlyó, ma Csíkszereda része, 1448-ban a Hunyadi János alapította kolostorában alakította ki a katolikus egyház egyik nyomdáját Johannes Caion (Kájoni János), s nyomtatta ki *Cantione catholicum* c. énekeskönyvét.

Csíksomlyón született az a népzene- és néprajzkutató, aki megjelentette a *Cantione catholicum* énekeskönyvet, és megírta *A moldvai magyarság* c. kötetét.

83. Domokos Pál Péter (1901–1992)
A moldvai magyarság

84–85. *Ábel, Énekes madár, Bölcső és bagoly* – sorolhatnánk annak a székely írónak a könyveit, akit Kányádi Sándor „nyelvünk huszadik századi Arany Jánosának” nevezett.

84. Tamási Áron (1897–1966) – Farkaslaka
Ábel, Énekes madár, Bölcső és bagoly

Életművének művészi és etikai megfogalmazása: Azért vagyunk a világon...
Mi emlékeztet az íróra?

85. „Azért vagyunk a világon, hogy valahol otthon legyünk benne.”

Tamási Áron Emlékház emléktáblával,
Az iskola kertjében a mellszobra, a temetőben
az emlékműve látható.

„tonnás hegyibeszéd” (Sütő A.)

86. Gyergyóditróban (Ditrău) született az a költő, műfordító, akinek ars poeticája volt: „S be jó, / ha fekete betűk során át / jövődő büszke panorámát / láttat a tiszta szó” (*Vigasz*). Egyetlen kötete: *Együtt és külön*.

86. Brassai Viktor (1913–1944) – Gyergyóditró
Együtt és külön

87. Gyergyóremete (Remetea) szülötte az az író, aki a *Hideg napok, Foksányi szoros, Őseink kertje, Erdély* c. köteteivel érdemelte ki, hogy az Írószövetség elnöke legyen, s megkapja a Kossuth-díjat.

87. Cseres Tibor (1915–1993) – Gyergyóremete
Hideg napok, Foksányi szoros

88. Gyergyószárhegy (Szarhegy, Lazarea) szülötte az a költő, aki az Összmagyar Testület elnöke volt. A *Kegyetlen szépség* kötetének mottójául az alábbi sorokat választotta: „Maradjon meg / a kő kőnek, / a virág virágnak, / maradjon meg Erdély Erdélynek, / maradjon meg az Ember Embernek, / maradjon meg Magyar a Magyarnak!”

88. Bartis Ferenc (1936–2006) költő

Kegyetlen szépség

Maradjon meg / a kő kőnek, / a virág virágnak, /
maradjon meg Erdély Erdélynek, /
maradjon meg magyar a Magyarnak!”

89. Gyergyószentmiklós (Gheorgheni, Niklasmarkt) szülötte az a költő, aki „a szegénység átpoetizálását” érezte feladatának. Saját sorsáról írt a *Végrendelet* c. munkájában. Hajdani iskolája a nevét viseli, előtte szobra áll.

89. Salamon Ernő (1912–1943) költő

Végrendelet: „...gyönyörűnek kell látnunk
azt a sorsot, amely hőssé avat bennünket.”

90. Költő, közíró, szerkesztő volt az a Hodgyán (Hoghia) született művész, akit antifasiszta nézetei miatt halálra kínoztak. Életéről, sorsáról a *Számadás* c. versének pár sora idézhető. Szülőfalujában emlékkiállítás és szobra található, Udvarhelyen is szobra áll.

90. Józsa Béla (1898–1943) – Hodgya

Számadás

A rend sző pókhálót körülöttem,
S lesi, mikor hullok belé!
Tört vet utamra, agrakat úszít,
Kopókat hajszol a vackom felé...
Sorsomnak szálát beleszöttem
Milliók felvetett szövetébe.”

91. A *Gondos atyafiság* c. regényével a népi írók legjobb hagyományait folytatta, szülőföldje, Homoródalmás (Meresti), ez a Hargita alji „rendtartó székely falu” volt élményeinek kiapadhatatlan forrása.

91. Szabó Gyula (1930–2004)

Gondos atyafiság

92. A Küsmődön (Cusmed) született író, publicista Móricz Zsigmond nyomán bontakozott ki, falujáró útjainak élményeiből írt regényei: *Erdélyi tél*, *Aranymező* és a *Kristófék kincse*.

92. Kovács György (1911–1990)

Kristófék kincse

93–94. Victor Hugo véleménye szerint 200 ilyen ember meg tudta volna dönteni a császárságot. Ez az író görög származású, bejárta a világ klasszikus tájait, Konstantinápoly, Jeruzsálem, Alexandria könyvtárait, könnyeket hullatott Marathón mezején. Az 1848-as szabadságharc hírére szabadcsapatot szervezett, de Világos hírére meg kellett fordulnia. Hazatérve bejárta Székelyföldet, és megírta a *Székelyföld leírása* c. munkáját, bemutatva mintegy 520 falut és várost, 80 várromot, templomot százával, barlangokat, forrásokat. Kezdetleges fényképezőgéppel meg is örökítette amerre járt, valamint rengeteg rajzot is készített.

93. Orbán Balázs (1829–1890)

Székelyföld leírása

Azt se feledjük el, hogy hol született, és hol nyugszik!

94. Lengyelfalván (Polonița) született, Udvarhely mellett, a Szejke-fürdői domboldalon van a sírhelye, székely kapuk vigyázzák álmát, az egyiket Orbán Balázs faragta.

95. Bethlen Gábortól kapta nevét Székelyudvarhely (Odorheiu Secuiesc, Odorhallen, Hofmarkt), a székely anyaváros. 1689-ben iskolája volt, a jezsuiták ezt fejlesztették gimnáziummá, ma ez a Tamási Áron Gimnázium. 1672-ben Bethlen János alapította a református kollégiumot, ma Benedek Elek Tanítóképző Főiskola. 1332-től katolikus temploma, a XIII. századtól Jézus-kápolnája, református temploma, múzeuma, vára van: Székelybánya. Milyen nyelvemlékünk született Udvarhelyen?

95. Nyujtódi András:

Székelyudvarhelyi kódex (1528?)

96–97–98. Székelyudvarhely szülöttei:

Költő, szerzője a *Székely himnusz* szövegének, amelynek zenéjét Mihalik Kálmán írta, egykori lakóházán emléktábla látható.

96. Csanády György (1895–1952)

Székely himnusz

Író, humorista, a *Tinta és tus, a Vese velővel* c. művek szerzője. Emlékkiállítás a Székelyudvarhelyi Múzeumban látható.

97. Tomcsa Sándor (1897–1963)

Tinta és tus, Vese velővel

Költő, műfordító, az erdélyi táj szépségeit festette, expresszionista versei mellett szabadverset is írt. Történelmi regénye *A mirigy esztendeje*.

98. Szemplér Ferenc (1906–1978)

A mirigy esztendeje

99. Hunyad megyébe térünk, Csigmó, Csokmó (Cigmău, Tschickenbach) szülötte az a filológus, akinek fő műve a *Țiganiada* című eposza, amely a kiöregedett hűbéri rendszer gúnyos bírálata. Jelentős műve a szótára is.

99. Ion Budai Deleanu (1760–1820)

Țiganiada

100–101. Hunyad megyében, egy domb tetején római castrum állt, helyén a XIII. században királyi vár épült, ezt a tatárok felégették, de IV. Béla királyunk újjáépítette. Ám az 1849-es lőporrobbanás miatt ma csak romok várnak ránk. A várdomb tövében találjuk a XIII. században épült, ma református templomot, a Bethlen-kastélyt, más néven a Magna Curiát, de vár bennünket C. Cantacuzino, az olténiai bán ortodox templomtornya is. Mielőtt Déva szülötteit említenénk, idézzük fel a várhoz fűződő ballada néhány sorát!

100. Tizenkét kőmíves azt a törvényt tötöte:

Kinek felesége hamarább jó de,

Fogjuk meg szép gyöngén, dobjuk bé a tűzbe

Annak gyenge hamvát keverjük a mészbe,

Avval állítsuk meg magos Déva várát,

Csak így nyerhessük el annak drága árát...

És kik Déva szülöttei? Pl. „a magyar Luther”, prédikátor, hitvitázó.

101. Dévai Bíró Mátyás (1500?–1545)

„a magyar Luther”, prédikátor.

Ortographia

102. Marosillye, Magyarillye (Ilia, Elieenmarkt, Illiendorf) szülötte az az erdélyi fejedelem, aki diákokat taníttatott, Gyulafehérváron nyomdát és főiskolát alapított.

102. Bethlen Gábor (1580–1629)
erdélyi fejedelem, iskolaalapító

103. Piski (Simeria) irodalmi érdekessége a dédácsi arborétum, benne a Gyulai-kastéllyal. Itt vendégeskedett 1816-ban Kazinczy Ferenc, a széphalmi mester, élményeit *Erdélyi levelek* címen írta meg. Itt született az a neves testőríró, aki Bessenyei György körének legértékesebb, legszínesebb tagja volt.

103. Barcsay Ábrahám (1742–1806) testőríró
Gondolatok a békéről

104–105. Két város nevét említsük meg még, ahol irodalmi emlékeket találunk!

104. Szászváros (Orăștie, Broos)
Palia de la Orăștie (Őszövség)
Cirill betűs ősnymtatvány – 1582.

105. Vajdahunyad (Hunedoara, Eisenmarkt)
A tatárjárás után épült várat Hunyadi János
építtette át kastéllyá, ma múzeum.

106. Kolozs megyébe lépünk át, ahol említsük meg Alsózsuk, Magyarzsuk (Jucu de Jos) nevét! Itt született az az újságíró, történész, az ASTRA elnöke, akadémikus, akinek kedvenc torockói tanítója volt Sebes Pál, és iskolatársa volt Kriza Jánosnak.

„A sors annyi évszázad óta úgy rendelkezett, hogy ebben a szép hazában – amely mindnyájunk számára drága – annyi nemzet és vallás éljen egymás mellett. Miért ne élhetnének mindannyian mint egyazon közös hazának gyermekei? – írta, tanácsolta nekünk is.

106. George Barițiu (1812–1893) történész,
az ASTRA elnöke

107. Bánffyhunyard (Huedin) Kalotaszeg központja a Vigyázó/Vlădeasa lábánál. Kalotaszeg színpompás, gazdag népi hagyományokat – népviselet, faragás, népi építkezés – őrző tájegység. Bánffyhunyard református temploma Árpád-kori. Írói közül két régebbi és egy 20. századi író említünk, akik itt születtek:

107. Nagyfalvi György:
Chain és Ábel históriája (1557)
Valkai András (1540–1587): *Bánk bán*
Mikó Imre (1911–1977):
A bércre esett fa, A csendes Petőfi-utca,
Az utolsó erdélyi polihisztor

108. Egy ugrás Bánffyhunyardtól, és máris Csucsán (Ciucea) vagyunk.

108. Boncza Berta (1894–1934) – Ady felesége
Octavian Goga Emlékmúzeum

109. Dés, Deés, (Dej, Desch, Burgschloss) ősi bányászközpont, református temploma XIV. századi. Itt született a *Pax animae* és a *Pax corporis* szerzője.

109. Pápai Páriz Ferenc (1649–1716)
Pax animae, Pax corporis (1680–90)

110. Jegenyén (Leghia, Tannenndorf) született „az erdélyi magyarság éneklő Pázmány Pétere (Domokos Pál Péter), katolikus egyházi író, versszerző, zeneszerző, aki ferences szerzetes volt Csíksomlyón és Szárhegyen.

110. Joannes Caioni, Kájoni János (1629–1687)
Cantionale catholicum (1676)

111. Kolozsvár (Cluj-Napoca, Klausenburg, Claudiopolis) 86 író, költő, szerkesztő, irodalmár, történész, nyelvész stb. szülővárosa. Nem beszélve arról, hogy az erdélyi magyar irodalom és kultúra szellemi központja. Csak szemelgethetünk az itt születettek közül. Talán kezdjük neves királyunkkal, a reneszánsz és a humanista kultúra támogatójával, könyvtár- és egyetemalapítóval! Szülőházán emléktábla, Kolozsvár központjában szobra látható.

111. Hunyadi Mátyás
(Corvin Mátyás) (1443–1490)

112. Reformátor, az unitárius egyház megalapítója, püspöke, prédikációi, vitairatai a magyar irodalmi próza megszületése és fejlődése szempontjából jelentősek. A dévai várbörtönben hunyt el.

112. Dávid Ferenc (1510/1520–1579)
egyházalapító, püspök

113. Erdélyi fejedelem és történetírója.

113. Bocskai István (1557–1606)
erdélyi fejedelem
Szamosközy István (1565/1570–1612?)
történetíró: *De originibus Hungaricus*

114. Csanádi Pál, Michael Alard, Szathmári Zsigmond, Gyarmati Sámuel, Deáki Filep Sámuel, Méhes Sámuel, Gyergyai Ferenc, Szilágyi Sándor, Nagy Péter mellett említsük meg az emlékirót, Petőfi Sándor barátját, Liszt Ferenc utazótársát, Victor Hugo barátját, Garibaldi fegyvertársát!

114. Teleki Sándor (1821–1892)
Emlékeim (1879–1880)

115. *Petőfi Sándor és lírai költészetünk* címmel írt dolgozatot, nagy korszak nagy egyénisége volt – írta róla Ady Endre. Költő, irodalomtörténész, kritikus, az MTA titkára.

115. Gyulai Pál (1826–1909) költő, kritikus
Petőfi Sándor és lírai költészetünk

116. Próza- és drámaíró, grafikus, a romániai magyarság politikusa, legnagyobb vállalkozása az *Erdélyi történet*.

116. Bánffy Miklós (1873–1950)
Erdélyi történet (1934–1940)

117. Thury Zoltán, Szabó Dezső és más prózaírók mellett költők is születtek Kolozsváron. A román–magyar kulturális együttműködés híve, *Poezii* című kötetében elsőként énekelte meg a városi életet, a gyárak világát. A róla elnevezett utcában van az emlékháza.

117. Emil Isac (1886–1954) költő
Poezii

118. Szintén költő, princeps transilvanorum, *Az ige*, a *Benéz a havas*, a *Templom és iskola* és más versei alapján a két világháború közötti magyar líra kiemelkedő alakja, az erdélyi népek megbékélésének híve, a transzilvanizmus hirdetője.

118. Reményik Sándor (1890–1941)
princeps transilvanorum

119. Hunyadi Sándor, Ligeti Ernő, Lévai Lajos, Gara Ernő, Gredinár Aurél, Gyalui Jenő mellett két költőt említsünk: az egyik a Sopronban született, de kolozsvárivá lett költő, teológiai professzor, a másik költő, prózaíró, unitárius lelkész, aki *Aranyosszéki tervek* c. röpiratában „a maga sebes érveréséhez igyekszik igazítani a falusi élet lüktetését”.

119. Maksay Albert (1897–1971) teológus,
költő, műfordító.
Balázs Ferenc (1901–1936) költő
Aranyosszéki tervek (1931)

120. Nagy István, Kováts József, Kolozsvári Grandpierre Emil, Makkai László, Jordáky Lajos, Herédi Gusztáv, Erőss László, Marton Lili, Huszár Sándor mellett még egy prózaírót említsünk! Regénye a *Zokogó majom* aratott nagy sikert, a fiatalok számára írta a *Kifli utca, zsemle szám* c. művét.

120. Bálint Tibor (1932–2002)
Zokogó majom

121. Az értékteremtés mellett, a megmaradás mellett tett hitet, pl. a *Vackorfa* (1934) című versében: „Szél ver, de te csak állsz, erdélyi vackorfa! / Fállábon, akár egy szárnyaszegett golyó, / mely társait hallja az éjben tovahúzni – / s átszólsz az erdőnek: csak mi maradtunk, mi! / Maradunk!”

121. Kiss Jenő (1912–1995) költő – Mócs
Vackorfa
Kaleidoszkóp
műfordítások

122. Pusztakamarás (Cămărașu) nevéhez két jeles irodalmár kapcsolódik. Egyikőjüknek a községben kastélya volt, itt töltötte élete utolsó éveit, itt is temették el édesanyja mellé. S itt született az az író is, akinek írásaiban anyanyelvünk legszebb köntösében sugároznak felénk a magyaság, de az egyetemes emberiség nagy sorskérdései, népét gyertyával és könyvvel vezette a túlsó part felé – fél szemét is feláldozta.

122. Pusztakamarás:
Kemény Zsigmond (1814–1875)
Sütő András (1927–2006)

123. Szék jelentős néprajzi sziget a népzene, a néptánc, a népviselet tekintetében. Itt született az a költő, nyelvvelő, aki az erdélyi magyar nyelvvelő társaság megalapítója volt.

123. Szék, Székakna (Sic, Seveken)
Zágoni Aranka György (1737–1817)
Erdélyi magyar nyelvvelő társaság

124. Irodalmi köztudatunk tájba sorolt írója a Temesváron született író, akinek Varjuvárát már sokan láttuk, könyveit olvastuk, templomait és házait megcsodáltuk, emellett festő, etnográfus, politikus, roppant energiájú szervező, az Erdélyi Szépművészek Céh egyik alapítója, igazgatója.

124. Kós Károly (1883–1977)

„Bened, ha szólalsz, Erdély lelke szólal.”

125. Torda – Potaissa – Szentmiklósvár – Aranyosvár (Turda, Thorenburg) a vallási türelem jelképe, iskolaváros, XIII. századi temploma nevezetes. Kik a szülöttei?

125. Bogáti Fazekas Miklós (1548?–1598?)

Felvinczi György (1650?–1710)

Hegedűs Sámuel (1781–1844)

126. Író, aki a magyar irodalomtörténet-írás, „a magyar regényírás atyja”, s akinek *Abafi c. regényét* a kritika „Uraim, le a kalapokkal!” szavakkal fogadta.

126. Jósika Miklós (1794-1865)

127. Tordán született író, történész, az MTA levelező tagja, Jókai Mór erdélyi útítársa. Erdély történelméről írt több munkát.

127. Kőváry László (1819–1907) történész.

Erdély története 1848–49-ben

128. „Üzenem az otthoni hegyeknek...,” Maradnak az igazak és a jók...”

Regényeiben Erdély iránti szeretete szólalt meg, szülőhelye a Kolozsvár melletti Válaszút, végakarátának megfelelően Marosvécsen nyugszik Kemény János sírja mellett.

128. Wass Albert de Czege dr. (1908–1998)

Üzenet haza, A funtineli boszorkány

129. Kovászna megyébe értünk. Baróton (Baraolt) született az a költő, műfordító, akire időmértékes versei és nyelvújító munkássága miatt emlékezünk. Baróton iskola viseli a nevét, a templomban emléktáblája található.

129. Baróti Szabó Dávid (1739–1819)

iker, szobor, csemege, naptár, kém,

kandúr, cím, művész, furdancs stb.

130. Szintén szülőfaluja nevét viseli az író, útirajz- és naplóíró, az *Utazás Észak-Amerikában* című regény szerzője. „A villám és mennydörgés, velőt, csontot rázott, mindenki, aki csak olvasni tudott, a könyv olvasásáért égett”.

130. Bölöni Farkas Sándor (1795–1842)

Utazás Észak-Amerikában (1834)

131. Történetíró, Árva Bethlen Kata udvari papja, munkássága miatt „magyarigeni Tacitusnak” is nevezték.

131. Bod Péter (1712–1769)

Magyar Athenas (1766)

132. Szülőfaluja nevét vette fel az a nyelvész, Ázsia-kutató, az MTA tagja, akit Csilengi Dásza néven is ismerünk. Juhász Gyula írta. „Székely hegyekből messze Ázsiába / Az őshazába vándorolt ki ő, / Feje felett a vén Himalája, / Tán öregebb, mint maga az idő. / Ott rótt a betűket és kereste / Puszták homokján vérei nyomát.”

Tadzsúr: „Kardtól ketté nem hasad, / tűzben el nem enyészik, / víztől el nem rothadó, / szél hiába szakasztja”.

132. Kőrösi Csoma Sándor (1784–1842)

Tibeti–angol szótár,

Tibeti–angol nyelvtan

133. Író, újságíró, népmese gyűjtő, a magyar gyermekirodalom úttörő szervezője. *Cimbora* címen jelent meg lapja.

133. Benedek Elek (1859–1929)

Cimbora

Magyarok története, A vitéz szőcs,

Magyar mese- és mondavilág (1894–96)

Benedek Elek Emlékház – Kisbacon

„Elek apó háza... Csoda volt, hogy felépülhetett. Egy független író honoráriumából, egy egész falu kalákázó támogatásával. Homlokzatán egy név: Máriáé, azaz a feleségéé. Hogy a szerelmet, a szeretetet jelképezze, amely ennek a háznak mindig megtartó ereje volt” (Benedek Marcell).

134. Nagyajta, Ajta (Aita Mare) a szülőhelye annak a költőnek, nyelvésznek, népköltési gyűjtőnek, az MTA tagjának, unitárius püspöknek, aki Erdély művelődéstörténetébe bevészte a nevét.

134. Kriza János (1811–1875)

Vadrózsák (1863)

Verse: „Erdővidék az én hazám,

Katonának szült az anyám,

Zöld erdő zúgásán

Vadgalamb szólásán,

Nevelt fel jó apám”.

135. Nagybacomban, Sepsibacon (Bățanii Mari) született a *Háromszéki magyar népköltészet* gyűjtője. Ki ő?

135. Konsza Samu (1887–1971)

Háromszéki magyar népköltészet

136. *Nagyenyedi Demokritos* címen anekdotagyűjteményt jelentetett meg, kortársai „ambulans bibliotheca”-nak nevezték, Olaszteleken (Tălișoara) született.

136. Hermányi Dienes József (1699–1763)

Nagyenyedi Demokritos (1759)

137. Sepsiszentgyörgy (Sfântu Gheorghe, Sankt Georgen, Gergesmarkt) 1322-ben már jelentős település, 1461 óta város, 1690-ben már iskolája volt. 1859-ben nyílt meg a Mikó Kollégium Székely Nemzeti Múzeuma, könyvtára, színháza van. Kik a a város híres szülöttei?

137. Sepsiszentgyörgyön születtek:

Gyárfás Jenő (1857–1925)

képzőművész, író – emlékháza van

László Dezső (1904–1973)

lelkipásztor, teológiai magántanár

Mit cselekedjem? (1935)

(a lelkészi szolgálat vezérfonala)

138. Torja, Altorja, Szentmiklóstorja, Szentmártontorja (Turia, Torian) a szülőhelye egy történetírónak, emlékirónak, a *Metamorphosis Transilvaniae* mű szerzőjének.

138. Apor Péter (1676–1752)

Metamorphosis Transilvaniae (1736)

139. Zabolán (Zăbala, Gebissdorf) vagyunk. Két jelentős személyiségre emlékezhetünk.

139. Gróf Mikó Imre (1805–1876) – Zabola
Az Erdélyi Múzeum Egyesület és a
Sepsiszentgyörgyi Református Kollégium
megalapítója, „Erdély utolsó fejedelme”,
„Erdély Széchenyije”.

Fejér Miklós (1913–2002) – Zabola
magyar–francia szakos tanár,
Tankönyvei: *Irodalomelméleti fogalmak*,
Magyar irodalomtörténet

„Számunkra és az egykori tudásra szomjúhozó ifjúság számára, a tudatunkat megtermékenyítő és a közösséget összetartó ízes anyanyelv és a gazdag örökségével ránk maradt magyar irodalom művelője és átadója volt.

140. „Úgy szeretem Rodostót, hogy el nem felejthetem Zágont” – vallotta.

140. Mikes Kelemen (1690–1761)
Törökországi levelek (1717–1758)
„A magyar nyelv Mikes kezén az értelemnek
fényes és hajlékony, a fantáziának színes,
az értelemnek finom rezgésű eszköze lett.”

141. Filológus, az 1835-ben alapított Iași Academia Mihaileană tanára, Bukarestben Nicolae Bălcescut is oktatta. 1848-ban a pesti fiatalok szabadították ki a börtönből Tánics Mihállyal együtt, a balázsfalvi nemzetgyűlés egyik vezetőjeként tárgyalt Kossuth Lajossal is. Ki ő, és hol született?

141. Eftimie Murgu (1805–1870)
Ógerlistye – Rudăria
A falu a nevét viseli, szobra a központban áll.

142. Máramaros megyében Koltó irodalomtörténeti fogalom. Miért?

142. Koltó (Colțău) – Teleki Sándor kastélya
Petőfi Emlékszoba – Petőfi somfája –
Petőfi és Júlia egész alakos szobra,
Teleki Sándor sírja

143. Máramarossziget, Sziget (Sighetu Marmăției, Marmaroschsiget) XI. századi település. IV. László királyunk román jobbágyokat telepített ide, leszármazottaik, a Dragoșok alapították Moldovát. A város négynyelvű, román, magyar, zsidó és kárpátukrán kultúrájú. Gottlieb Antal Vencel, Krüzselyi Erzsébet, Bocskói Viktor és Heves Ferenc neve mellett említsük meg az író, pedagógus, a nőnevelés úttörőjének a nevét, aki az 1848-as magyar szabadságharc mártírja volt, Teleki Blankával együtt raboskodott Kufstein várában, erről számolt be *Emlékiratában*.

143. Leöwey Klára (1821–1897)
Emlékirat

144. Nemzetközi hírű nyomdász, többek között a grúz ábécé betűit formálta. Emlékháza a faluban, sírja Kolozsváron, a Házsongárdban található.

144. Misztótfalu–Misztmogyorós
(Tăuții Măgheruș)
M. Tótfalusi Kis Miklós (1650–1702)
Maga mentsége (1698)

145. Nagybánya, Asszonypataka (Baia Mare, Frauenbach, Neustadt) környékén már a rómaiaknak volt arany- és ezüstbányája. 1142-ben II. Géza királyunk százokat telepített a bányák kihasználására. Lendvay Márton színész szülőháza, emléktáblája itt található. Nevezetességei: Schola Rivulina, 1547-től Misztótfalusi Kis Miklós is ide járt, múzeum, Szent István-torony, kultúrpalota, az öreg fogadó épülete, ahol Petőfi is megszállt, művésztelep. A város szülöttei közül kettőt említünk: az egyik a *Kakuk Marci*, a magyar Thil Eulenspiegel sorstársa, szerzője. A másik a népi írók mozgalmanak eszmei megszervezője, az *Iszony*, a *Gyász* szerzője.

145. Tersánszky Józsi Jenő (1888–1969)

Kakuk Marci

Németh László (1901–1975)

Iszony, Gyász, Égető Eszter

146. Nagysomkút, Somkút (Șomcuta Mare) szülötte, akinek a verseiben egészséges költői önbizalom szólalt meg: „Én azt akarom, / hogy ha leírom ezt: felhő – / rímeljének rá maguk a fellegek.” Az avantgarde hatását egészítette ki az ősi ráolvasásokkal, siratókkal, archaikus népi imádságokkal, varázsszövegekkel, szójátékokkal: „Lettem, hogy legyek / végtére / országvilágnak / cégére, / ki tudja, ilyen / cég ér-e / bármit is – járjunk / végére”.

Petőfi emlékére írta a *Héjjasfalva felé* c. versét.

146. Szilágyi Domokos (1938–1976)

Héjjasfalva felé

147. Szinerváralja (Seini, Waroli, Leuchtemburg) szülötte az a bibliafordító nyelvész, humanista, a magyar költészet előfutára, aki elsőként vizsgálta tudományosan anyanyelvünket a *Grammatica Hungaro-Latina* c. munkájában.

147. Sylvester János, Erdősi (1504?–1551?)

„Minden népnek, az ő nyelvin...”

Új Testamentum (1541) – bibliafordítás

148. Maros megyében Bonyha, Szászbonyha (Bahnea, Bachnen) szülötte az a memoáriró, iskolaalapító, az erdélyi magyar irodalom görög sorstragédiába illő alakja, aki a fogarasi református temetőben alussza örök álmát, sírkövén Bod Péter emlékverse olvasható. *Önéletírása* a magyar barokk irodalom nagyszabású alkotása.

148. Árva Bethlen Kata (1700–1759) – Bonyha

Önéletírása (1762)

149. Jakab György volt eredetileg, majd szülőfaluja nevét vette föl, író, történész, a *Székely bánja* c. történeti szociográfiája Székelyföld múltjának és jelenének valóságát tárta föl. „Elküldheted (ti. a falu az ő fiát), hogy legyen a te szótlán múltadnak beszélő szája és sorsverte életednek az emberek elé kirezgő könnyecseppje”.

149. Böződi György (1913–1989)

Székely bánja (1938)

150. Dicsőszentmárton, Szentmáron (Tárnăveni, Sank-Martin, Martinskirch) szülötte, „vidéki jakobinus” (Molter Károly), „hullócsillag” (Dsida Jenő), költő, író, akinek *Vajúdó idők* balladaszerű novellájára emlékezünk.

150. Sipos Domokos (1892–1927)

Vajúdó idők (1928)

151. „Amennyire a láthatár terjed Fehéregyháza táján, az mind Petőfi sírja” – írta Jókai Mór. Fehéregyháza (Albești, Weissenkirch) – Ispán-kút – Petőfi-emlékoszlop – Petőfi Emlékház a faluban – a kertben turulmadaras díszoszlop – Petőfi-szobor.

151. „Itt hörgött, s itt nézte kacagva
Meghalni a bárgyú világ
Legnagyobb épeszű fiát,
Ki meggyógyítani akarta.” (Illyés Gyula)

Fehéregyháza szülötte Szabó T. Attila nyelvész, akit „büszkén vallhat magáénak az irodalom-, a történettudomány és a művelődéstörténet egyaránt.” Hatalmas munkája az *Erdélyi Magyar Szótörténeti Tár* – immár 13 kötete.

152. Két Bethlent adott irodalmunknak Kisbún, Alsóbún (Țopa, Klein-Freudendorf).

152. Bethlen János (1613?–1678) történész,
Erdély Tacitusa,
Historia Rerum Transylvanicum (1673)
Bethlen Miklós (1642–1716)
Önéletírása (1708–1710)

153. Magyar királyfalva, Királyfalva (Crăiești) adta irodalmunknak a népmesegyűjtőt, néprajzkutatót, a *Marosszéki székely népmesék* gyűjtőjét.

153. Ósz János (1863–1941)
Marosszéki székely népmesék (1909)
A szép királyfi (1939)

154. Szülőfalujának sírkertjében nyugszik, költő, író, a népi líra utolsó nagy öregje. „Hogy jöttem?... hát adva volt az út. / Taposták bütykös lábak, bocskorok./ Mit hoztam?... nem én szabtam meg magam. / A kút a forrást, mely benne van, / A tájtól nyeri, melynek mélyéből / Ízek törnek föl.”

154. Horváth István (1909–1979)
Magyarózdai toronyalja (1971)

„Kire ficáncoló autó tiport, / Nyugtasson a falud / Szegény Költő-Tiborc!” (Jékely Zoltán)

155. Marosszentannán (Sântana de Mureș) született kritikus, műfordító, Móricz Zsigmond több regényét ültette át románra.

155. Ion Chinezu (1894–1966)
Móricz Zsigmond regényeit fordította.

156. S már itt vagyunk Marosvásárhelyen, Székelyvásárhelyen (Țârgu Mureș, a német Neumarkt, a görög Agropolis, a Forum Novum Siculorum): 1200. vásáros hely, 1301. Zekel Wasarhel, 1556-ban református iskola, Aranka György Nyelvmívelő Társasága, színház, kultúrpalota, Székely Népi Együttes, színi akadémia, Teleki Téka, a temetőiben számos irodalmár nyugszik. A város szülöttei közül két nagy történészt említsünk!

156. Borsos Sebestyén (1520?–1584)
Világunk lett dolgairól írott krónika
Petru Maior (1756–1821)
Istoria pentru începutul românilor

157. Bár a szerbiai Óverbáson született, alakja 52 esztendő alatt hozzáért Marosvásárhelyhez, saját sorsával és munkásságával teljesítette ki Tibold Márton példás életét. Magyar–német szakos tanár, aki „mindig ott volt, ahol küzdenie kellett. Ha megszólalt: kushadt az alacsony szellem.”

157. Molter Károly (1890–1981)
Tibold Márton (1937)

158. Még messzebb, Amerikában, Pittsburghban született, de ősei birtokán, Marosvécsen megteremtette az Erdélyi Helikont, kastélya parkjában nyugszik.

158. Kemény János (1903–1971)
Erdélyi Helikon
Kakukkfiókák (1972)

159. Mezőrűcs, Rűcs (Râciu) adta számukra a történezt, filológust, író, a Școala ardelenă neves képviselőjét, akinek jelentős alkotása: *Hronica românilor*.

159. Gheorghe Șincai (1754–1816)
Hronica românilor și a mai multor neamuri (1853)

160. A *Vakvágányon* szerzője, író, novellái falusi tragédiák. Nyíró és Tamási mellett ő is írt emberi tragédiákról és a székelyekről. Mikházán született.

160. Kacsó Sándor (1901–1984) – Mikháza
Vakvágányon (1930)

161. Erdély Petőfije, székely Petőfi, népdalait énekeljük, pl. a Marosszéki piros páris / Oly piros az én rózsám is. Petőfi János vitézének drámai változatában a Jancsi belépőjét is ő írta.

161. Szentiványi Mihály (1813–1842)
Marosszéki piros páris

162. Sáromberke (Dumbrăvioară, Scharberg, Schallenberg) a következő Maros megyei falu, ahol költő, irodalomtörténész, nyelvész született. „A költő sajátját írja. / Szívéből fakad fel a líra / a mélyből, ahogyan a hévizen / keresztül a mélység ízén”. Szabédon emlékháza van, sírja Kolozsváron, Házsongárdban található.

162. Szabédi László (1907–1959)
Egy költőről

163. Szászrégen, Régen (Reghin, Sächisch-Regen) régi, XII. századi település. 1330-ban már állt evangélikus temploma, görögkatolikus temploma 1744-ben készült, múzeumában gazdag néprajzi gyűjtemény várja a látogatókat. Itt született az az életrajz- és emlékiró, bukaresti református lelkész, a Bukaresti Magyar Közlöny szerkesztője, akinek műve: *Életem és emlékeim*.

163. Koós Ferenc (1828–1905)
Életem és emlékeim (1828)

164. Szászrégenben született az az irodalomtörténész, aki Brassai Sámuellel Kolozsváron szerkesztette az *Összehasonlító Irodalomtörténeti Lapokat*.

164. Meltzl Hugó (1846–1908)
Összehasonlító Irodalomtörténeti Lapok

165. Vörösmarty Mihály nevezte erdélyi csalogánynak, mert *A székelyek Erdélyben* című művéből meríthetett a *Zalán futása* c. eposzához. Székelykálon született.

165. Aranyosrákosi Székely Sándor
(1797–1854) – Székelykál
A székelyek Erdélyben (1822)

166. Szentgerice, Szentlélek (Gălățeni) két szülőte is Kolozsvár történetének jeles kutatója volt. Az egyikük történetíró, az MTA tagja, a *Kolozsvár története* c. kötetet jelentette meg. A másikuk történeti szakíró, a Kolozsvári Unitárius Kollégium tanára és igazgatója volt.

166. Jakab Elek (1820–1897)
Kolozsvár története (1869)
Gál Kelemen (1869–1945)
A Kolozsvári Unitárius Kollégium története (1568–1935)

167. Szatmár megyében, az egykori Szilágy megyei Érmindszentet nevezték el nagy szülőttéről, aki irodalmunkba új politikai szemléletet és új verselési formát hozott. Azt a kiáltó ellentétet leplezte le, amely az ezeréves fennállását ünneplő magyar társadalom és a Móricz Zsigmond bemutatta Hét krajcár világa között feszült.

167. Érmindszent – Adyfalva
Ady Endre (1877–1919)
Szülőháza, emlékmúzeuma, szobra őrzi emlékét.

„Az Ér nagy, álmos, furcsa árok, / Pocsolyás víz, sás, káka lakják. / De Kraszna, Szamos, Tisza, Duna / Óceánig hordják a habját.”

168. Egriben (Agriș) született Csüry Bálint. Mit tudunk róla?

168. Csüry Bálint (1886–1941) – Egri nyelvész, az MTA levelező tagja
Szamosháti szótár (I-II. 1935–36)
Csüry Bálint Művelődési Központ

169. Az erdődi (Ardud, Erdeed) Károlyi Sándor-várkastélyt miért említhetjük irodalmi játékunkban?

169. Erdőd – várkastély
A kápolnában volt Petőfi Sándor és Szendrey Júlia esküvője 1847. szept. 8-án.

170. Homoródon született Bölöni György későbbi felesége, aki Ady Endre keresztlánya lett, tréfásan Itókának nevezte, naplójegyzeteit *Ady Párizsban* címmel írta meg.

170. Marchișiu Otilia (1873–1951)
Ady Párizsban (1922)

171. Kisgérce, Felsőgérce (Gherța Mică, Klein Girtze) a szülőhelye a *Szibériai garnizon* szerzőjének. Ki ő?

171. Markovits Rodion (1888–1948)
Szibériai garnizon (1927)

172. Nagykároly, Károly (Carei, Karol, Gross-Karol), a hajdani Szatmár megye székhelye is irodalmi emlékei alapján kerülhet játékunkba.

172. Nagykároly, Carei, Gross Karol – 1335. monostor, főgimnázium
Révai Miklós (1750–1807) emléktáblája
Károlyi-kastély, Szarvas fogadó,
Kölcsey Ferenc-, Kossuth Lajos-szobor

173. Nagykároly szülőttei közül elsőnek említsük azt a lelkipásztort, műfordítót, aki munkatársaival magyar nyelvre ültette a Bibliát!

173. Károly Gáspár (1529–1591)
Szent Biblia (1590)

174. Gaál József író, költő és Jászi Oszkár publicista mellett egy XX. századi író, költő nevét említsük, akinek *Színek és évek* c. regénye az egyik leharmonikusabb műve, prózájában az Ady megénekelte magyar ugart mutatta be.

174. Kaffka Margit (1880–1908)
Színek és évek (1912)
Hangyaboly (1917)

175. Sárosmagyarberkesz szülőtte, költő, újságíró, az 1848-as forradalom dalnoka. A Bach-korszakban Kolozsváron raboskodott az *Erdélyi lant* című forradalmi verséért is.

175. Medgyes Lajos (1817–1894)
Erdélyi lant (1846)

176. Szatmárhegy (Viile Satu Mare, Weinverg Sathmar) adta irodalmunknak a Kossuth-díjas költőt, próza- és drámaírót, akinek mesejátékait is szívesen olvassuk.

176. Páskándi Géza (1933–1995)
Tündérek szakácskönyve (1966)
Vendégség (1970)

A szülőház helyén épült ház falán emléktáblája van, a főtéren, illetve Szatmárnémetiben, egykori iskolájában is szobor áll, és a Páskándi Géza Dokumentációs Központ is őrzi emlékét.

177. Szatmárnémetiben, Szatmárban (Satu Mare, X. századi Castrum Zoltmar) térített Dévai Bíró Mátyás. A város nevezetességei: gimnázium, Kölcsey-szobor, református templom. Szülőttei közül elsőnek említsük meg a történetírót, a *Síralmas magyar krónika* c. mű szerzőjét. (Egyesek szerint a Bihar megyei Szalárdon született, ott már említettük.)

177. Szalárdi János (1601–1666)
Síralmas magyar krónika (1662)

178. Csengeri János, Madzsar József, Nagy Sándor, Halász Sándor, Szendrei Zsigmond, Árvay Árpád, Simon Magda, Csehi Gyula, Jakab Antal és Muzsnay Magda neve mellett egy XX. századi, Benedek Elek támogatta, fiatalon elhunyt költőt említsünk, aki „modern Orfeusz volt, dallal akarta elnémítani a fenevadakat” (Korvin Sándor).

178. Dsida Jenő (1907–1938)
Nagycsütörtök (1933)
Psalmus Hungaricus (1940)

179. Szódemeter (Săuca) szülőtte az a költő, aki egy népet tanított meg imádkozni a megmaradásért.

179. Kölcsey Ferenc (1790–1838)
Himnusz (1823)
„Négy szócskát üzenek, védj jól
kebeledbe, s fiadnak /
Hagyd örökölni, ha kihúnysz:
A haza minden előtt!”

180. Szeben megyébe érünk, Cód (Sadu, Zood, Sodenbach) községben három neves irodalmárt (történész, író, tankönyvíró is) említhetünk:

180. Ioan Inocențiu Micu-Klein (1692–1768)
Suplex libellus valachorum

Samuil Micu-Klein (1745–1806)
Elementa linguae daco-romane
Ioan Piuariu-Molnar (1749–1849)
Deutsch-walachische Sprache

181. Felek (Avrig, Freck) szülötte az a tudós, pedagógus, akit Mihai Eminescu „büszke, édes tavaszok nemzedékének tanítómestere”-ként emlegetett. A bukaresti Sf. Sava gimnáziumot alapította.

181. Gheorghe Lazăr (1779–1823)
Sf. Sava román nyelvű gimnázium

182. Medgyesen (Mediaş Mediasch) született az az erdélyi szász humanista költő, lelkész, aki Báthori Istvántól kapta a poeta laureatus címet, mert eposzt írt Erdély történetéről, mely Tinódi Lantos Sebestyén Cronicájának is forrása volt.

182. Christian Schesäus (1535?–1585)
magyar és szász erdélyi történelem

183. Történetíró volt a mártírhalt halt szász, haladó gondolkodó is. Medgyesi szülőházában múzeum van, hajdani iskolája a nevét viseli. A kolozsvári Fellegváron végezték ki. *A nyelvek tanítása* c. munkájában Apáczai és Gh. Lazăr mellett az anyanyelvért emelt szót.

183. Stephan Ludwig Roth (1796–1849)
A nyelvek tanítása (1820)

184. Medgyesen született műszaki író, önéletírásának címe: *A körön kívül*.

184. Lám Béla (1892–1973) – Medgyes
A körön kívül (1967)

185. A Szeben megyei Mikeszása szülötte, aki Móra Ferenc és Tömörkény István szellemi rokonaként a szegény emberek világáról adott képet az *Elmondja János* c. művében. Gyermekeknek írta a *Miért kerek az alma?* című művét.

185. Asztalos István (1909–1960)
Elmondja János (1939)

186. Feltételezések szerint Nagydisznód (Cisnădie, Heltau) községben született a magyar széppróza első erdélyi mestere, szász–magyar értelmiségi, a *Dialógus* és a *Száz fabula* szerzője.

186. Caspar von Heltau
(Heltai Gáspár (1490/1510–1574)
Dialógus (1552), *Száz fabula* (1566)

187. Nagyszebenhez köthetők (Cedonia, Cibinum, Sibiu, Hermannstadt) II. Géza szász telepesei, 1224-ből a királyi szabadságlevél, színház, jogakadémia, ASTRA, Bruckenthal-múzeum, illetve iskolaváros is. Szülöttei közül két humanista történetírót említünk, egyikük műve az *Erdély leírása*, a másik szerzője a *Hungaria*.

187. Georg Reicherstorffer (1493?–1554)
Erdély leírása (1540)
Nicolaus Olahus,
Oláh Miklós (1493–1568)
Hungaria (1536)

188. Nagyszebennél említhetjük Michael Siegler, Martin Oltard, Filip Moldovenau, Albert Huet, Valentin Franck nevét és Erdély szász nemzetiségű kormányzóját. Batthányi Ignác és Teleki Sámuel mellett „homo transilvanicus”, aki palotájában hatalmas mennyiségű muzeális anyagot és könyveket gyűjtött össze.

188. Samuel Bruckenthal (1721–1803)
Nagyszeben

189. Szebenben született még Martin Hochmeister, Johann Samuel Kesler, Georg Daniel Teutsch, Kuun Géza, Otto Fritz Jickeli, Egon Hajek, Bernhard Capesius, valamint a *Zineborn* regény szerzője, akit Kós Károly a mai szászok legszászabb és egyben legerdélyibb írójának tartott.

189. Erwin Wittstock (1899–1962)
Zineborn (1927)

190. Resináron született költő, az ASTRA titkára, a Mihai Eminescu és Al. Macedonski utáni román költészet jeles képviselője. *Poezii* c. kötetével a „harcis kürt” szerepét vállalta, az erdélyi falut énekelte meg, „az évezredes erdélyi küzdelem fáklavivője” (N. Iorga), Ady barátja.

190. Octavian Goga (1850–1938)
Poezii (1905)

191. Szilágy megyében Szilágysomlyó, Somlyó (Șimleul Silvaniei, Schomelmarkt) várát építette, Erdély fejedelme, Lengyelország királya, történetíró, akinek levelei irodalmi értékűek. Erdélyi és krakkói udvarában szívesen látta az írókat, többek között Balassi Bálintot is.

191. Báthory István (1553–1586) somlyai,
erdélyi fejedelem

192. Már említettük Marchișiu Otilia nevét, akinek férje Szilágysomlyón született, író, a PEN Club elnöke, Kossuth-díjas, *Az igazi Ady* c. könyv szerzője.

192. Bölöni György (1882–1959)
Az igazi Ady (1934)

193. Zsibó irodalmi nevezetessége a messze ellátszó, pompás építmény, a barokk és klasszicista stílusban épült kastély. A tulajdonosai közül csak kettőt említünk:

193. Id. Wesselényi Miklós (1750–1809)
Ifj. Wesselényi Miklós (1796–1850)
Balítéletekről (1833)

194. Az egykori Csatád (Cetad, Tschatad) községben született az a költő, aki *Az Albingensek* c. elbeszélő költeményében a szabadság eszméjének hódolt. Szülőháza emlékmúzeum, szobor tiszteleg előtte, a falu neves szülöttének a nevét viseli.

194. Nikolaus Lenau (1802–1850) – Lenauheim
(Nikolaus Niembsch von Lenau)
Az Albingensek

195. Nagyszentmiklós (Sânnicolau Mare, Gross-Sanktnikolaus), ahol 1799-ben azt a 23 tárgyból álló aranyeletet – kancsókat, tálakat – találták meg, amelyek a XI. század elejéről származnak, rovásírást találunk rajtuk. Itt született az a nyelvész, a rendszeres magyar stilisztika szerzője, aki elsőként vizsgálta nyelvünket történeti szempontból, s helyesírási elveit Kazinczy Ferenc is elfogadta.

195. Révai Miklós (1750–1807) nyelvész
helyesírási elve: a jottista (látja) írás

196. Nagyszentmiklóson született neves zeneszerzőnk, népzenekutatónk, akinek életműve egész kultúránkat érintette. A Román kolinda saját fordítású szövegére írta egyik művét.

196. Bartók Béla (1881–1945)
A fából faragott királyfi (1944)
Cantata profana avagy
mese a kilenc csodaszarvasról (1930)

197. Temesvár (Timișoara, Temeschwar, Temesburg) nevezetességei: az egyhori Castrum Temesiensis (1212), várkastély, színházak, iskolák, könyvtár, a dóm, amely a csanádi püspökség székesegyháza volt, a szerb püspöki székesegyház, egyetem, illetve a bánáti ortodox Metropolita székhelye. Elsőnek említsük annak a ferences egyházi írónak, hitszónoknak a nevét, aki beszédeit *Pomerium* c. kötetében foglalta össze.

197. Temesvári Pelbárt (1435?–1504)
Pomerium (1498)

198. Temesvár neves képviselői között is – Pavel Vlasici, Klapka György, Joanovics József, Kastriener Sámuel és mások – sorolhatjuk a nevét, de a Kolozsvár melletti Sztána említések már szóltunk róla, ugyanis ott született:

198. Kós Károly (1883–1977)
Kiáltó Szó (1921),
Kalotaszeg (1932), Országépítő (1934)

199. S. Hoffer Géza, Endre Károly, Földes Sándor, Gárdonyi István, Lázár József, Majtényi Erik és Franz Stroch mellett két nevet említsünk!

Egyikük a Temesvár, Pozsony, Prága, Kolozsvár útvonalon érkezett Erdélybe, a Sarlós-mozgalom kezdeményezője, újságíró, szerkesztő, egyetemi tanár és a Romániai magyar irodalmi lexikon egyik megteremtője.

199. Balogh Edgár (1906–1996)
RMIL megteremtője,
Szolgálatban. Emlékirat 1935–1944

200. Író, publicista, aki Budapest, Zürich, Berlin után Erdélyben a Korunk főmunkatársa, színházak felügyelője, írószövetségi alelnök. Jelentős alkotása: *Sors és jelkép*.

200. Méliusz József (1909–1996)
Sors és jelkép (1943)

S a sort folytathatnánk, de a játékból is elég. Köszönöm, hogy együtt játszhattunk!
Málnási Ferenc ny. magyartanár, Kolozsvár

1. Olosz Lajos (1891–1977) Ágya (Adea) <i>Gladiátorharc, Barlanghomály</i> <i>Hattyúének</i>	2. Kacziány Géza (1856–1939) Arad Petőfi verseit németre, G. Coşbuc versét magyarra ültette át.
3. Wolfner József (1856-1932) Arad 1885. Singer és Wolfner Könyvkiadó	4. Gheorghe Alexici (1864–1936) Arad <i>Din trecutul poeziei române</i>
5. Kuncz Aladár (1886-1931) Arad <i>Fekete kolostor</i>	6. Tóth Árpád (1886–1928) Arad „Ó, fájó büszkeségem s vigaszom, Arad – édesbúsan szívembe vág, Hogy bölcsöm s szent bitóid egyazon Erdőid bús fájából ácsolák.” (Arad)
7. Szentimrei Jenő (1891–1959) Arad <i>Az életet dicsőítse a dal</i>	8. Károly Sándor (1894–1964) Arad <i>Az 500. emelet</i>
9. Korda István (1911–1984) Arad <i>A nagy út</i>	10. Ficzy Dénes (1921–1985) Arad irodalomtörténész, tanár
11. Réz Ádám (1926–1978) Arad Cooper, Jack London regényei, Svejk	12. Csiky Gergely (1842–1891) Pankota (Pâncota) <i>Ingyenélők, Buborékok</i>
13. Aradi Viktor (1883–1937?) Pankota (Pâncota) <i>Catarina, doamna noastră</i>	14. Ioan Slavici (1848–1925) Világos (Şiria, Hellburg) <i>Moara cu nor</i>
15. Johannes Lebelius (1475-85?–1566?) Beszterce (Bistrița, Bistritz, Nösen) <i>Memorabilia Transylvaniae</i>	16. Daday Loránd (1893–1954) Beszterce (Bistritz) <i>Zátony</i>
17. George Coşbuc (1866–1918) Hordou – Coşbuc <i>Balade și idile</i>	18. Liviu Rebreanu (1885–1944) Felsőilosva – Kisilosva (Târlișua, Iliușa) <i>Ion, Pădurea spânzuraților</i>
19. Veronkica Micle (1850–1889) Naszód Mihai Eminescu múzsája	20. Bárd Oszkár (1893–1905) Naszód
21. Ion Pop-Reteganul (1853–1905) Retteg <i>Povești ardelenesti</i>	22. Irinyi József (1822?–1859) Albis író, a márciusi ifjak egyike

23. Mikecs László (1917–1944) Diószeg <i>A csángók</i>	24. Fényes Elek (1807–1876) Csokaly <i>Magyarországnak leírása</i>
25. Zelk Zoltán (1906–1981) Érmihályfalva <i>Gyermekbánat</i>	26. Kazinczy Ferenc (1759–1831) Érsemjén <i>Fogságom naplója, Erdélyi levelek</i> Életcélja: „Híven szeretni a jót, Gyűlölni veszteg a gonoszt. Férfiak! Ez gyönyörű jutalom.”
27. Iosif Vulcan (1841–1907) Hollód <i>Poezii</i>	28. Horváth János (1878–1964) Margitta <i>A magyar irodalmi műveltség</i>
29. Horváth Imre (1906–1993) Margitta „Felszökkenő csillag - / s hulló csillag fénye. Nyomán egy világ kél, / vagy egy világ ég le. Magas, mint a mennybolt, / és mély mint a tenger: Egyetlen során egy / évezred mereng el.”	30. Földi János (1755–1801) Nagyszalonta költő, műfordító
31. Arany János (1817–1882) Nagyszalonta <i>Toldi</i>	32. Arany László (1844–1898) Nagyszalonta <i>Magyar népeséinkről</i>
33. Zilahy Lajos (1891–1974) Nagyszalonta <i>Halálos tavasz, Két fogoly</i> <i>Valamit visz a víz</i>	34. Sinka István (1897–1969) Nagyszalonta <i>Fekete bojtár</i>
35. Pázmány Péter (1570-1637) Nagyvárad <i>Isteni igazságra vezérlő kalauz</i>	36. Kosztolányi Dezső szerint: „Pázmány Péter tollán forró tinta csordogál, kalamárisában pedig tűz van, égi szikra de a poklok kénköves lángja is...”
37. Emanoil Gojdu (Gozsdu Manó) (1802–1870) Nagyvárad Fundatiunea Gojdu	38. Szigligeti Ede (Szathmáry József) (1817–1878) Nagyvárad népszínműíró <i>Liliomfi</i>

39. Munkácsi Bernát (1860–1937)
Az MTA tagja, a finnugor összehasonlító nyelvtudomány,
a néprajz kutatója
A moldvai csángók nyelvjárásai
40. Osvát Ernő (1876–1929)
Nagyvárad
a Nyugat szerkesztője, író.
41. Osvát Kálmán (1880–1953)
Nagyvárad
Szerkesztő: *Zord Idő*,
Erdélyi Lexikon
42. Dutka Ákos (1881–1972)
Nagyvárad
A Holnap városa
43. Dutka Ákos: *Mily furcsa lesz...*
„Mily furcsa lesz, ha asztalomon,
árván, magában sétál majd a
lámpafény, tollam előtte nem szánt
végtelen sort, s megáll fáradtan a
karcsú kéz, szegény...
Bolond táncát az Élet járja, járja,
ölnek, ölelnek holnap is tovább...
Jó volna mégis olyakor visszajönni
testetlenül a vesztett múltba még,
s megnézni halkán, hogy amit
gyújtottam, kialudt a lámpa, vagy
még mindig ég?”
44. Tabéry Géza (1890–1958)
Nagyvárad
Vértorony
45. Bajor Andor (1927–1990)
Nagyvárad
Kerek perec, Répa, retek
Tücsök és bogár
46. Szentjóni Szabó László (1767–1797)
Otomány
47. Miron Pompiliu (1848–1897)
író, folklórkutató, meseíró, fordító
48. Szalárdi János (1613/15?–1666)
Szalárd
Siralmas magyar krónika
49. Apáczai Csere János (1625?–1659)
Apácza – Apața – Geist
Magyar Encyclopaedia
Az iskolák feletle szükséges voltáról
(Felesége: Aletta van der Maet)
50. Bartalis János (1893–1976)
Apácza
Napmadara, Föld a párnám
51. Johannes Honterus (1498–1549)
Brassó
Cosmographia (A föld leírása)
52. Johann Filstich (1684–1743)
Brassó
az evangélikus gimnázium rektora
Martinus Filstich (?–1716)
Összeállította a brassói
szász gimnázium
tanulójának anyakönyvét.

53. Ștefan Octavian Iosif (1875–1913)
Brassó
Din zile mari, Credințe
54. Áprily Lajos (1887–1967)
Brassó
„Hazája álom és titok, / szem-nem-
legelte pázsitok.
Egyszer csak itt van s mint a kis ér, /
Csilingel és kísér, kísér. / S fürtös
csengő lesz: hangpatak, / amelybe új
csengés szakad... / S tó lesz, virágot
úszató, / habnyugtató és tiszta tó. /
Nem ás, nem ont és nem kering – /
csak ring, s a lelkem benne ring.”
55. Sánta Ferenc (1927–2008)
Brassó
Hús óra, Az ötödik pecsét
56. Árva Bethlen Kata (1700–1759)
Fogaras
Önéletírása
57. Aron Pumnul (1818–1866)
Cuciulata
Mihai Eminescu
La moartea lui Aron Pumnul
58. László Gyula (1910–1998)
Kőhalom
*Hunor és magyar nyomában
A honfoglaló magyar nép élete*
59. Nyíró József (1889–1953)
Székelyzsombor
*Jézusfaragó ember, Havasok könyve,
Madéfalvi veszedelem, A sibói bölény*
60. Zajzoni Rab István (1832–1862)
Zajzon
„Nemzete 's neve Rab vala, /
De szabad lelke és dala...”
61. Kemény Zsigmond (1514–1875)
Alvinc
Özvegy és leánya, Zord idő
62. Samuil Micu (1745–1805)
Gheorghe Șincai (1745–1816)
Petru Maior (1760–1821)
63. Laskai Péter, Laskai Csókás (?–1587)
Gyulafehérvár
Calepinus szótár magyar része
64. Geleji Katona István (1589?–1649)
Gyulafehérvár
*Öreg graduál,
Magyar grammatikácska*
65. Karácsony Benő
Klärmann Bernát) (1888–1944)
Gyulafehérvár
*Napos oldal,
A megnyugvás ösvényein*
„Mókáim csak vastag pokrócok,
amik fázékony valóságaimat óvták a
meghűléstől.”
66. Gy. Szabó Béla (1905–1985)
grafikus, fametsző, író
*Hónapok,
La Divina Commedia*
67. Báróczi Sándor (1735–1809)
Ispánlaka
68. Lucian Blaga (1895–1961)
Lámkerék
„Fényében magányosan / addig él,
ameddig élhet, / felhőtől elér a fáig, /
indul tőlem s meglel téged.”

69. Kemény János (1607–1662)
Magyarbükkkös
70. Itt lelkészkedett Bod Péter
(1712–1769)
Árva Bethlen Kata udvari papja,
sírja a templomkertben látható.
71. Nagyenyed:
Adrian Wolfhard (1491–1544) író
Alvinczy Péter (1570–1634) író
Enyedi György (1555?–1597) püspök
72. Nagyenyed:
Enyedi Sámuel (1627?–1671) író
Iosif Mani (1516–1851) író
Szász Domokos (1529–1905) költő
73. Makkai Sándor (1890–1951)
Nagyenyed
*Magyar fa sorsa, Holttenger,
Ördögszekér*
74. Vita Zsigmond (1906–1998)
Nagyenyed
A vak király, Jókai Erdélyben
75. Jékely Zoltán (1913–1982)
Nagyenyed
„A megtett úttal egyenes arányban
Hatalmasodik bennem otthonom.”
76. Ion Agârbiceanu (1882–1962)
Szászcsanád
Arhangeliu, File din cartea naturii
77. Toroczkó (Rimetea, Eisenmarkt)
Toroczkai Máté (1553–1615?) író,
egyházi író, püspök, énekeskönyvet
adott ki.
Borbély István (1886–1932)
Toroczkó története
78. Toroczkószentgyörgy (Colțești)
Brassai Sámuel (1797?-1897)
„tíz nyelvet tudott, tíz tudományágot
művelt, száz évet élt...”
Gáspár János (1816–1892)
pedagógiai író
79. Benczédi Székely István
(1500?–1563) krónikairó,
ferences szerzetes
Cronica ez vilag nec jeles dolgairól
80. Gyallay Papp Domokos
(1880–1970) író
Vaskenyéren
81. Tompa László (1883–1964) költő,
szerkesztő
Betfalva
Erdély hegyei közt
82. Cserei Mihály (1667?–1756)
Csíkrákos
História
83. Domokos Pál Péter (1901–1992)
Csíksomlyó
A moldvai magyarság
84. Tamási Áron (1897–1966)
Farkaslaka
Ábel
85. „Azért vagyunk a világon,
hogy valahol otthon legyünk benne.”
emlékház, emléktábla, mellszobor
A temetőben sírja, emlékműve van.
„tonnás hegyibeszéd” (Sütő András)
86. Brassai Viktor (1913–1944)
Gyergyóditró
Együtt és külön

87. Cseres Tibor (1915–1993)
Gyergyóremete
Hideg napok,
Foksányi szoros
88. Bartis Ferenc (1936–2006)
Gyergyószárhegy
Kegyetlen szépség
„Maradjon meg /a kő kőnek,/ a virág virágnak
maradjon meg Erdély Erdélynek,/ maradjon meg magyar a Magyaroknak!
89. Salamon Ernő (1912–1943)
Gyergyószentmiklós
Végrendelet
„...gyönyörűnek kell látnunk azt a sorsot, amely hőssé avat bennünket.”
90. Józsa Béla (1898–1943)
Hodgya
Számadás
„A rend szó pókhálót körülöttem,
S lesi, mikor hullok belé!
Sorsomnak szálát beleszöttem
Milliók felvetett szövetébe.”
91. Szabó Gyula (1930–2004)
Homoródalmás
Gondos atyafiság
92. Kovács György (1911–1990)
Küsmöd
Kristófék kincse
93. Orbán Balázs (1829–1890)
A Székelyföld leírása
94. Lengyelfalva (Polonița)
Szejkefürdőn sírhelye és székely kapuk őrzik az álmát, az egyiket még ő faragta.
95. Nyújtódi András
Székelyudvarhelyi Kódex (1528?)
96. Csanády György (1895–1952)
Székelyudvarhely
Székely himnusz
97. Tomcsa Sándor (1897–1963)
Székelyudvarhely
Tinta és tus, Vese velővel
98. Szemlér Ferenc (1906–1978)
Székelyudvarhely
A mirigy esztendeje
99. Ion Budai Deleanu (1760–1820)
Csigmó
Țiganiada
100. „Tizenkét kőmíves azt a törvényt tötte:
Kinek felesége hamarább jó ide,
Fogjuk meg szép gyöngén,
dobjuk bé a tűzbe.
Annak gyöngé hammát keverjük a mészbe,
Avval állítsuk meg magos Déva várát,
Csak így nyerhessük el annak drága árát.”
101. Dévai Bíró Mátyás (1500?–1545)
prédikátor
„a magyar Luther”
102. Bethlen Gábor (1580–1629)
Marosillye
erdélyi fejedelem, iskolaalapító.
Ortographia

103. Barcsay Ábrahám (1742–1806)
testőríró
Piski (Simeria)
Gondolatok a békéről
104. Szászváros (Orăștie, Broos)
Palia de la Orăștie (Ószövetség),
ciril betűs ösnyomtatvány
105. Vajdahunyad
(Hunedoara, Eisenmarkt)
Hunyadi János várkastélya – múzeum
106. George Barițiu (1812–1893)
Magyarzsuk
történész, az ASTRA elnöke
107. Nagyalvi György (??)
Chain és Ábel históriája (1557)
Valkai András (1540–1587)
Bánk bán
Mikó Imre (1911–1977)
A bércre esett fa
A csendes Petőfi utca
Az utolsó erdélyi pilihisztor
108. Boncza Berta (1894–1934)
Ady felesége, műzsája
109. Pápai Páriz Ferenc (1649–1716)
Pax aniame, Pax corporis (1680)
110. Johannes Caioni (Kájoni János)
(1629–1687?)
Kiskályán/Jegenye (?)
Cantionale catholicum (1676)
111. Hunyadi Mátyás (1446–1490)
112. Dávid Ferenc (1510/20–1579)
unitárius püspök
113. Bocskai István (1557–1606)
Erdély fejedelme
Szamosközy István
(1565/1570–1612?)
történetíró
De originibus Hungaricus
114. Teleki Sándor (1821–1892)
Emlékeim (1879–1880)
115. Gyulai Pál (1826–1909)
költő, kritikus
Petőfi Sándor és lírai költészetünk
116. Bánffy Miklós (1873–1950)
Erdélyi történet (1934–1940)
117. Emil Isac (1886–1954) költő
Poezii
118. Reményik Sándor (1890–1941)
költő
„princeps transilvanorum”
119. Maksay Albert (1897–1971)
költő, teológiai professzor
Balázs Ferenc (1901–1936)
költő
120. Bálint Tibor (1932–2002)
Zokogó majom
121. Kiss Jenő (1912–1995)
Mócs
Kaleidoszkóp
122. Kemény Zsigmond (1814–1875)
Pusztakamarás
Sütő András (1927–2006)

123. Szék, Székakna (Sic, Seveken)
Zágoni Aranka György (1737–1817)
Erdélyi magyar nyelvvelő társaság
124. Kós Károly (1883–1977)
„Bened, ha szólalsz, Erdély lelke
szólal”
125. Bogáti Fazekas Miklós
(1548?–1598?)
Felvinczi György (1650?–1710)
Hegedús Sámuel (1781–1844)
Torda (Turda, Thorenburg)
126. Jósika Miklós (1794–1865)
Abafi
127. Kőváry László (1819–1907)
Erdély története 1848–49-ben
128. Wass Albert de Czege dr.
(1908–1998)
Üzenet haza, A funtineli boszorkány
129. Baróti Szabó Dávid (1739–1819)
iker, szobor, csemege, naptár, kém,
kandúr, cím, művész, furdancs
130. Bölöni Farkas Sándor (1795–1842)
Utazás Észak-Amerikában (1834)
131. Bod Péter (1712–1769)
Magyar Athenas (1766)
132. Kőrösi Csoma Sándor (1784–1842)
Tibeti–angol szótár
Tibeti–angol nyelvtan
133. Benedek Elek (1859–1929)
Kisbácon
Cimbora, Magyarok története
Magyar mese- és mondavilág
134. Kriza János (1811–1875)
Nagyajta
Vadrózsák (1863)
Erdővidék az én hazám,
Katonának szült az anyám
135. Kónya Samu (1887–1971)
Nagybácon
Háromszéki magyar népköltészet
136. Hermányi Dienes József
(1699–1763) Olasztelek
Nagyenyedi Demokritos (1759)
137. Sepsiszentgyörgy:
Gyárfás Jenő (1857–1925)
képzőművész
László Dezső (1904–1973)
lelkipásztor
138. Apor Péter (1676–1752)
Torja
Metamorphosis Transilvaniae
(1736)
139. Gróf Mikó Imre (1805–1876)
Zabola
EME, kollégiumalapító
„Erdély Széchenyije”
Fejér Miklós (1913–2002)
magyar–francia szakos tanár
140. Mikes Kelemen (1690–1761)
Zágon
Törökországi levelek (1717–1758)
141. Eftimie Murgu (1805–1870)
Ógerlistye-Rudăria
142. Koltó (Coltău)
Teleki Sándor kastélya, sírja,
Petőfi Emlékház, somfa,
Petőfi és felesége szobra

143. Leöwey Klára (1821–1897)
Máramarossziget
Emlékirat
144. M. Tótfalusi Kis Miklós
(1650–1702)
Misztótfalu-Misztmogyorós
Maga mentsége (1698)
145. Tersánszky Józsi Jenő (1888–1969)
Kakuk Marci
Németh László (1901–1975)
Iszony, Gyász, Égető Eszter
Nagybánya
146. Szilágyi Domokos (1938–1976)
Nagysomkút
Héjjasfalva felé
147. Sylvester János, Erdősi
(1504?–1551?)
„Minden népnek az ő nyelvén...”
Új Testamentum (1541)
148. Árva Bethlen Kata (1700–1759)
Önéletírása (1762)
149. Böződi György (1913–1989)
Bözöd
Székely bánja (1938)
150. Sipos Domokos (1892–1927)
Dicsőszentmárton
Vajúdó idők (1928)
151. „Itt hörgött, s itt nézte kacagva
Meghalni a bárgyú világ
Legnagyobb épeszű fiát...”
(Illyés Gyula)
152. Bethlen János (1613?–1678)
Erdély Tacitusa,
Historia Rerum Transylvanicum
(1673)
Bethlen Miklós (1642–1716)
Önéletírása (1708–1710)
153. Ósz János (1863–1941)
Magyarkirályfalva
Marosszéki székely népmesék (1909)
154. Horváth István (1909–1979)
Magyarózd
Magyarózd toronyalja (1971)
155. Ion Chinezu (1894–1966)
Marosszentanna
Móricz regényeit fordította.
156. Borsos Sebestyén (1520?–1584)
Világunk lett dolgairól
Petru Maior (1756–1821)
Istoria pentru începutul românilor
157. Molter Károly (1890–1981)
Tibold Márton (1937)
158. Kemény János (1903–1971)
Erdélyi Helikon
159. Gheorghe Șincai (1754–1816)
Mezőrúcs
Hronica românilor
160. Kacsó Sándor (1901–1984)
Mikháza
Vakvágányon (1930)
161. Szentiványi Mihály (1813–1842)
Nyáradgálfalva
Marosszéki piros páris
162. Szabédi László (1907–1959)
Sáromberke
Egy költőről
163. Koós Ferenc (1828–1905)
Szászrégen
Életem és emlékeim (1828)
164. Meltzl Hugó (1846–1908)
Szászrégen
irodalomtörténész

165. Aranyosrákosi Székely Sándor (1797–1854) Székelykál
A székelyek Erdélyben (1822)
166. Jakab Elek (1820–1897)
Kolozsvár története (1869)
Gál Kelemen (1869–1945)
A Kolozsvári Unitárius Kollégium története (1568–1935)
Szentgerice
167. Érmindszent – Adyfalva
Ady Endre (1877–1919)
Szülőháza múzeum, szobra is van.
168. Csüry Bálint (1886–1941)
Egri
Szamosháti szótár (1935)
169. Erdőd – várkastély
Kápolnájában volt Petőfi S. és Szendrey J. esküvője (1847. szept. 8.)
170. Marchişiu Otilia (1873–1951)
Ady Párizsban (1922)
171. Markovits Rodion (1888–1948)
Kisgérce
Szibériai garnizon (1927)
172. Nagykároly (Carei, Gross Karol) 1335 – monostor
Révai Miklós (1750–1807)
Károlyi-kastély, Szarvas fogadó
173. Károli Gáspár (1529–1591)
Nagykároly
Szent Biblia (1590)
174. Kaffka Margit (1880–1908)
Nagykároly
Színek és évek (1912)
175. Medgyes Lajos (1817–1894)
Sárosmagyarberkesz
Erdélyi lant (1846)
176. Páskándi Géza (1933–1993)
Szatmárhegy
Tündérek szakácskönyve (1966)
177. Szalárdi János (1601–1666)
Szatmár (?)
Síralmas magyar krónika (1662)
178. Dsida Jenő (1907–1938)
Szatmár
Nagycsütörtök (1933)
Psalmus Hungaricus (1940)
179. Kölcsey Ferenc (1790–1838)
Szódemeter
Himnusz (1823)
„Négy szócskát üzenek,
vésd jól kebeledbe s fiadnak/
Hagyd örökül, ha kihúnysz:
A haza minden előtt!”
180. Ioan Inocenţiu Micu-Klein (1692–1768)
Suplex libellus valachorum
Samuil Micu-Klein (1745–1806)
Elementa linguae daco-romane
Ioan Piuariu- Molnar (1749–1849)
Deutsch-walachische Sprache
181. Gheorghe Lazăr (1779–1823)
Felek
Sfântu Sava gimnázium
182. Christian Schesäus (1535?–1585)
Medgyes
erdélyi történés
183. Stephan Ludwig Roth (1796–1849)
Medgyes
A nyelvek tanítása (1820)
184. Lám Béla (1892–1973)
Medgyes
A körön kívül (1967)

185. Asztalos István (1909–1960)
Elmondja János (1939)
186. Caspar von Heltau –
Heltai Gáspár (1490/1510–1574)
Nagydisznód
Dialógus (1552), Száz fabula (1566)
187. Georg Reischertorffer (1493?–1554)
Erdély leírása (1540)
Nicolaus Olahus/Oláh Miklós
(1493–1568)
Hungaria (1536)
Nagyszeben
188. Samuel Bruckenthal (1721–1803)
Nagyszeben – múzeum
189. Erwin Wittstock (1899–1962)
Nagyszeben
Zineborn (1927)
190. Octavian Goga (1850–1938)
Resinár
Poezii (1905)
191. Báthory István, somlyai (1553–1586)
Szilágysomlyó
erdélyi fejedelem
192. Bölöni György (1882–1959)
Szilágysomlyó
Az igazi Ady (1934)
193. Id. Wesselényi Miklós (1750–1809)
Ifj. Wesselényi Miklós (1796–1850)
Balítéletekről (1833)
Zsibó
194. Nikolaus Lenau – Lenauheim
(Nikolaus Niembsch von Lenau)
(1802–1850)
Az Albingensek
195. Révai Miklós (1750–1807)
Nagyszentmiklós
nyelvész, helyesírási elve:
a jottista (látja) helyesírás
196. Bartók Béla (1881–1945)
Nagyszentmiklós
A fából faragott királyfi (1944)
*Cantata profana avagy mese a kilenc
csodaszarvasról (1930)*
197. Temesvári Pelbárt (1435?–1504)
Temesvár
Pemerium (1498)
198. Koós Károly (1883–1977)
Temesvár – Sztána
Kiáltó Szó (1921), Erdély (1929)
Kalotaszeg (1932)
199. Balogh Edgár (1906–1996)
Temesvár – RMIL megteremtője
Szolgálatban. Emlékirat (1935–1944)
200. Méliusz József (1909–1996)
Temesvár
Sors és jelkép (1943)

1. Olosz Lajos (1891–1977) Ágya (Adea) <i>Gladiátorharc, Barlanghomály</i> <i>Hattyúének</i> 114. Teleki Sándor (1821–1892) <i>Emlékeim (1879–1880)</i> 2. Kacziány Géza (1856–1939) Arad Petőfi verseit németre, G. Coşbuc versét magyarra ültette át. 113. Bocskai István (1557–1606) Erdély fejedelme Szamosközy István (1565/1570–1612?) történetíró <i>De originibus Hungaricus</i> 3. Wolfner József (1856–1932) Arad 1885. Singer és Wolfner Könyvkiadó 112. Dávid Ferenc (1510/20–1579) unitárius püspök 4. Gheorghe Alexici (1864–1936) Arad <i>Din trecutul poeziei române</i> 111. Hunyadi Mátyás (1446–1490) 5. Kuncz Aladár (1886–1931) Arad <i>Fekete kolostor</i> 110. Johannes Caioni (Kájoni János) (1629–1687?) Kiskályán/Jegenye (?) <i>Cantionale catholicum (1676)</i>	64. Geleji Katona István (1589?–1649) Gyulafehérvár <i>Öreg graduál,</i> <i>Magyar grammatikácska</i> 152. Bethlen János (1613?–1678) Erdély Tacitusa, <i>Historia Rerum Transylvanicum</i> (1673) Bethlen Miklós (1642–1716) <i>Önéletírása (1708–1710)</i> 63. Laskai Péter, Laskai Csókás (?–1587) Gyulafehérvár <i>Calepinus szótár magyar része</i> 154. Horváth István (1909–1979) Magyarózd <i>Magyarózd toronyalja (1971)</i> 62. Samuil Micu (1745–1805) Gheorghe Şincai (1745–1816) Petru Maior (1760–1821) 156. Borsos Sebestyén (1520?–1584) <i>Világunk lett dolgairól</i> Petru Maior (1756–1821) <i>Istoria pentru începutul românilor</i> 61. Kemény Zsigmond (1514–1875) Alvinc <i>Özvegy és leánya, Zord idő</i> 158. Kemény János (1903–1971) <i>Erdélyi Helikon</i> 60. Zajzoni Rab István (1832–1862) Zajzon „Nemzete ’s neve Rab vala, / De szabad lelke és dala...” 160. Kacsó Sándor (1901–1984) Mikháza <i>Vakvágányon (1930)</i>

6. Tóth Árpád (1886–1928)
Arad
„Ó, fájó büszkeségem s vigaszom,
Arad – édesbúsan szívembe vág,
Hogy bölcsőm s szent bitóid egyazon
Erdőid bús fájából ácsolák.” (Arad)
109. Pápai Páriz Ferenc (1649–1716)
Pax aniame, Pax corporis (1680)
7. Szentimrei Jenő (1891–1959)
Arad
Az életet dicsőítse a dal
108. Boncza Berta (1894–1934)
Ady felesége, műzsája
8. Károly Sándor (1894–1964)
Arad
Az 500. emelet
107. Nagyalvi György (??)
Chain és Ábel históriája (1557)
Valkai András (1540–1587)
Bánk bán
Mikó Imre (1911–1977)
*A bércre esett fa,
A csendes Petőfi utca,
Az utolsó erdélyi pilihisztor*
9. Korda István (1911–1984)
Arad
A nagy út
106. George Barițiu (1812–1893)
Magyarzsuk
történész, az ASTRA elnöke
10. Ficzy Dénes (1921–1985)
Arad
irodalomtörténész, tanár
105. Vajdahunyad
(Hunedoara, Eisenmarkt)
Hunyadi János várkastélya – múzeum
59. Nyíró József (1889–1953)
Székelyzsombor
*Jézusfaragó ember, Havasok könyve,
Madéfalvi veszedelem,
A sibói bölény*
162. Szabédi László (1907–1959)
Sáromberke
Egy költőről
58. László Gyula (1910–1998)
Kőhalom
*Hunor és magyar nyomában,
A honfoglaló magyar nép élete*
164. Meltzl Hugó (1846–1908)
Szászrégen
irodalomtörténész
57. Aron Pumnul (1818–1866)
Cuciulata
Mihai Eminescu
La moartea lui Aron Pumnul
166. Jakab Elek (1820–1897)
Kolozsvár története (1869)
Gál Kelemen (1869–1945)
*A Kolozsvári Unitárius Kollégium
története (1568–1935)*
Szentgerice
56. Árva Bethlen Kata (1700–1759)
Fogaras
Önéletírása
168. Csüry Bálint (1886–1941)
Egri
Szamosháti szótár (1935)
55. Sánta Ferenc (1927–2008)
Brassó
Húsz óra, Az ötödik pecsét
120. Bálint Tibor (1932–2002)
Zokogó majom

11. Réz Ádám (1926–1978)
Arad
Cooper, Jack London regényei, Szejk
104. Szászváros (Orăștie, Broos)
Palia de la Orăștie (Ószövetség),
ciril betűs ösnyomtatvány
12. Csiky Gergely (1842–1891)
Pankota (Pâncota)
Ingyenélők, Buborékok
103. Barcsay Ábrahám (1742–1806)
testőríró
Piski (Simeria)
Gondolatok a békéről
13. Aradi Viktor (1883–1937?)
Pankota (Pâncota)
Catarina, doamna noastră
102. Bethlen Gábor (1580–1629)
Marosillye
erdélyi fejedelem, iskolaalapító.
Ortographia
39. Munkácsi Bernát (1860–1937)
Az MTA tagja, a finnugor össze-
hasonlító nyelvtudomány,
a néprajz kutatója
A moldvai csángók nyelvjárásai
127. Kőváry László (1819–1907)
Erdély története 1848–49-ben
54. Áprily Lajos (1887–1967)
Brassó
„Hazája álom és titok, / szem-nem-
legelte pázsitok.
Egyszer csak itt van s mint a kis ér, /
Csilingel és kísér, kísér. / S fürtös
csengő lesz: hangpatak, / amelybe új
csengés szakad... / S tó lesz, virágot
úsztató, / habnyugtató és tiszta tó. /
Nem ás, nem ont ésnem kering – /
csak ring, s a lelkem benne ring.”
172. Nagykároly (Carei, Gross Karol)
1335 – monostor
Révai Miklós (1750–1807)
Károlyi-kastély, Szarvas fogadó
53. Ștefan Octavian Iosif (1875–1913)
Brassó
Din zile mari, Credințe
174. Kaffka Margit (1880–1908)
Nagykároly
Színek és évek (1912)
52. Johann Filstich (1684–1743)
Brassó
az evangélikus gimnázium rektora
Martinus Filstich (?–1716)
Összeállította a brassói
szász gimnázium
tanulóinak anyakönyvét.
176. Páskándi Géza (1933–1993)
Szatmárhegy
Tündérek szakácskönyve (1966)
77. Toroczkó (Rimetea, Eisenmarkt)
Toroczkai Máté (1553–1615?) író,
egyházi író, püspök, énekeskönyvet
adott ki.
Borbély István (1886–1932)
Toroczkó története
153. Ősz János (1863–1941)
Magyarkirályfalva
Marosszéki székely népmesék (1909)

38. Szigligeti Ede
(Szathmáry József) (1817–1878)
Nagyvárad
népszínműíró
Liliomfi
128. Wass Albert de Czege dr.
(1908–1998)
Üzenet haza, A funtineli boszorkány
37. Emanoil Gojdu
(Gozsdu Manó) (1802–1870)
Nagyvárad
Fundatiunea Gojdu
179. Kölcsey Ferenc (1790–1838)
Szódemeter
Himnusz (1823)
„Négy szócskát üzenek,
vésd jól kebeledbe s fiadnak/
Hagyd örökül, ha kihúnysz:
A haza minden előtt!”
36. Kosztolányi Dezső szerint: „Pázmány
Péter tollán forró tinta csordogál,
kalamárisában pedig tűz van, égi
szikra de a poklok kénköves lángja
is.”
130. Bölöni Farkas Sándor (1795–1842)
Utazás Észak-Amerikában (1834)
35. Pázmány Péter (1570-1637)
Nagyvárad
Isteni igazságra vezérlő kalauz
131. Bod Péter (1712–1769)
Magyar Athenas (1766)
34. Sinka István (1897–1969)
Nagyszalonta
Fekete bojtár
132. Kőrösi Csoma Sándor (1784–1842)
Tibeti–angol szótár
Tibeti–angol nyelvtan
78. Toroczkószentgyörgy (Colțești)
Brassai Sámuel (1797?-1897)
„tíz nyelvet tudott, tíz tudományágot
művelt, száz évet élt...”
Gáspár János (1816–1892)
pedagógiai író
155. Ion Chinezu (1894–1966)
Marosszentanna
Móricz regényeit fordította
79. Benczédi Székely István
(1500?-1563)
krónikaíró, ferences szerzetes
Cronica ez vilag nec jeles dolgairól
157. Molter Károly (1890–1981)
Tibold Márton (1937)
80. Gyallay Papp Domokos
(1880–1970)
író
Vaskenyéren
159. Gheorghe Șincai (1754–1816)
Mezőrűcs
Hronica românilor
81. Tompa László (1883–1964) költő,
szerkesztő
Betfalva
Erdély hegyei közt
161. Szentiványi Mihály (1813–1842)
Nyáradgálfalva
Marosszéki piros páris
82. Cserei Mihály (1667?-1756)
Csíkrákos
História
163. Koós Ferenc (1828–1905)
Szászrégen
Életem és emlékeim (1828)

33. Zilahy Lajos (1891–1974)
Nagyszalonta
*Halálos tavasz, Két fogoly,
Valamit visz a víz*
133. Benedek Elek (1859–1929)
Kisbacon
*Cimbora, Magyarok története
Magyar mese- és mondavilág*
34. Sinka István (1897–1969)
Nagyszalonta
Fekete bojtár
134. Kriza János (1811–1875)
Nagyajta
*Vadrózsák (1863),
Erdővidék az én hazám,
Katonának szült az anyám*
31. Arany János (1817–1882)
Nagyszalonta
Toldi
135. Kónya Samu (1887–1971)
Nagybacon
Háromszéki magyar népköltészet
30. Földi János (1755–1801)
Nagyszalonta
költő, műfordító
136. Hermányi Dienes József
(1699–1763) Olasztelek
Nagyenyedi Demokritos (1759)
29. Horváth Imre (1906–1993)
Margitta
„Felszökkenő csillag / s hulló csillag
fénye.
Nyomán egy világ kél, / vagy egy
világ ég le.
Magas, mint a mennybolt, / és mély
mint a tenger:
Egyetlen során egy / évezred mereng
el.”
83. Domokos Pál Péter (1901–1992)
Csíksomlyó
A moldvai magyarság
165. Aranyosrákosi Székely Sándor
(1797–1854) Székelykál
A székelyek Erdélyben (1822)
84. Tamási Áron (1897–1966)
Farkaslaka
Ábel
167. Érmindszent – Adyfalva
Ady Endre (1877–1919)
Szülőháza múzeum, szobra is van.
85. „Azért vagyunk a világon, hogy
valahol otthon legyünk benne.”
emlékház, emléktábla, mellszobor
A temetőben sírja, emlékműve van.
„tonnás hegyibeszéd” (Sütő András)
169. Erdőd – várkastély
Kápolnájában volt Petőfi S. és
Szendrey J. esküvője
(1847. szept. 8.)
86. Brassai Viktor (1913–1944)
Gyergyóditró
Együtt és külön
171. Markovits Rodion (1888–1948)
Kisgérce
Szibériai garnizon (1927)
87. Cseres Tibor (1915–1993)
Gyergyóremete
Hideg napok, Foksányi szoros

137. Sepsiszentgyörgy:
Gyárfás Jenő (1857–1925)
képzőművész
László Dezső (1904–1973)
lelkipásztor
28. Horváth János (1878–1964)
Margitta
A magyar irodalmi műveltség
138. Apor Péter (1676–1752)
Torja
Metamorphosis Transilvaniae (1736)
40. Osvát Ernő (1876–1929)
Nagyvárad
a Nyugat szerkesztője, író
126. Jósika Miklós (1794–1865)
Abafi
41. Osvát Kálmán (1880–1953)
Nagyvárad
Szerkesztő: *Zord Idő*,
Erdélyi Lexikon
125. Bogáti Fazekas Miklós
(1548?–1598?)
Felvinczi György (1650?–1710)
Hegedűs Sámuel (1781–1844)
Torda (Turda, Thorenburg)
42. Dutka Ákos (1881–1972)
Nagyvárad
A Holnap városa
124. Kós Károly (1883–1977)
„Bened, ha szólalsz,
Erdély lelke szólal.”
43. Dutka Ákos: *Mily furcsa lesz...*
„Mily furcsa lesz, ha asztalomon,
árván, magában sétál majd a
lámpafény, tollam előtte nem szánt
végtelen sort, s megáll fáradtan a
173. Károli Gáspár (1529–1591)
Nagykároly
Szent Biblia (1590)
88. Bartis Ferenc (1936–2006)
Gyergyószárhegy
Kegyetlen szépség
„Maradjon meg /a kő könek,/
a virág virágnak
maradjon meg Erdély Erdélynek,/
maradjon meg magyar a Magyaroknak!
175. Medgyes Lajos (1817–1894)
Sárosmagyarberkesz
Erdélyi lant (1846)
76. Ion Agârbiceanu (1882–1962)
Szászcsanád
Arhangeliu, File din cartea naturii
200. Méliusz József (1909–1996)
Temesvár
Sors és jelkép (1943)
75. Jékely Zoltán (1913–1982)
Nagyenyed
„A megtett úttal egyenes arányban
Hatalmasodik bennem otthonom...”
198. Koós Károly (1883–1977)
Temesvár – Sztána
Kiáltó Szó (1921), Erdély (1929)
Kalotaszeg (1932)
74. Vita Zsigmond (1906–1998)
Nagyenyed
A vak király, Jókai Erdélyben
196. Bartók Béla (1881–1945)
Nagyszentmiklós
A fából faragott királyfi (1944)
*Cantata profana avagy mese a kilenc
csodaszarvasról (1930)*
73. Makkai Sándor (1890–1951)
Nagyenyed
*Magyar fa sorsa, Holttenger,
Ördögsekér*

karcsú kéz, szegény...
 Bolond táncát az Élet járja, járja,
 ölnek, ölelnek holnap is tovább...
 Jó volna mégis olyakor visszajönni
 testetlenül a vesztett múltba még,
 s megnézni halkán, hogy amit
 gyújtottam, kialudt a lámpa, vagy
 még mindig ég?”

123. Szék, Székakna (Sic, Seveken) Zágoni Aranka György (1737–1817) <i>Erdélyi magyar nyelvvelő társaság</i> 44. Tabéry Géza (1890–1958) Nagyvárad <i>Vértorony</i> 122. Kemény Zsigmond (1814–1875) Pusztakamarás Sütő András (1927–2006) 45. Bajor Andor (1927–1990) Nagyvárad <i>Kerek perec, Répa, retek</i> <i>Tücsök és bogár</i> 121. Kiss Jenő (1912–1995) Mócs <i>Kaleidoszkóp</i> 46. Szentjóni Szabó László (1767–1797) Otomány 120. Bálint Tibor (1932–2002) <i>Zokogó majom</i> 47. Miron Pompiliu (1848–1897) író, folklórkutató, meseíró, fordító 119. Maksay Albert (1897–1971) költő, teológiai professzor Balázs Ferenc (1901–1936) költő 48. Szalárdi János (1613/15?–1666) Szalárd <i>Síralmas magyar krónika</i>	194. Nikolaus Lenau – Lenauheim (Nikolaus Niembsch von Lenau) (1802–1850) <i>Az Albingensek</i> 72. Nagyenyed: Enyedi Sámuel (1627?–1671) író Iosif Mani (1516–1851) író Szász Domokos (1529–1905) költő 192. Bölöni György (1882–1959) Szilágysomlyó <i>Az igazi Ady (1934)</i> 71. Nagyenyed: Adrian Wolfhard (1491–1544) író Alvinczy Péter (1570–1634) író Enyedi György (1555?–1597) püspök 190. Octavian Goga (1850–1938) Resinár – <i>Poezii (1905)</i> 70. Itt lelkészkedett Bod Péter (1712–1769) Árva Bethlen Kata udvari papja, sírja a templomkertben látható. 188. Samuel Bruckenthal (1721–1803) Nagyszeben – múzeum 69. Kemény János (1607–1662) Magyarbükös 186. Caspar von Heltau – Heltai Gáspár (1490/1510–1574) Nagydisznód <i>Dialógus (1552), Száz fabula (1566)</i> 68. Lucian Blaga (1895–1961) Lámkerék „Fényében magányosan / addig él,

- ameddig élhet, / felhőtől elér a fáig, /
indul tőlem s meglel téged.”
118. Reményik Sándor (1890–1941)
költő
„princeps transilvanorum”
184. Lám Béla (1892–1973)
Medgyes
A körön kívül (1967)
49. Apáczai Csere János (1625?–1659)
Apáczsa – Apața – Geist
Magyar Encyclopaedia
Az iskolák felette szükséges voltáról
(Felesége: Aletta van der Maet)
67. Báróczi Sándor (1735–1809)
Ispánlaka
117. Emil Isac (1886–1954) költő
Poezii
182. Christian Schesäus (1535?–1585)
Medgyes
erdélyi történés
50. Bartalis János (1893–1976)
Apáczsa
Napmadara, Föld a párnám
66. Gy. Szabó Béla (1905–1985)
grafikus, fametsző, író
Hónapok, La Divina Commedia
116. Bánffy Miklós (1873–1950)
Erdélyi történet (1934–1940)
180. Ioan Inocențiu Micu-Klein
(1692–1768)
Suplex libellus valachorum
Samuil Micu-Klein (1745–1806)
Elementa linguae daco-romane
Ioan Piuariu- Molnar (1749–1849)
Deutsch-walachische Sprache
51. Johannes Honterus (1498–1549)
Brassó
Cosmographia (A föld leírása)
65. Karácsony Benő
Klärmann Bernát) (1888–1944)
Gyulafehérvár
Napos oldal, A megnyugvás
ösvényein
„Mókáim csak vastag pokrócok,
amik fázékony valóságaimat óvták a
meghűléstől.”
115. Gyulai Pál (1826–1909)
költő, kritikus
Petőfi Sándor és lírai költészetünk
178. Dsida Jenő (1907–1938)
Szatmár
Nagycsütörtök (1933)
Psalmus Hungaricus (1940)
27. Iosif Vulcan (1841–1907)
Hollód
Poezii
89. Salamon Ernő (1912–1943)
Gyergyószentmiklós
Végrendelet
„...gyönyörűnek kell látnunk azt a
sorsot, amely hőssé avat bennünket.”

139. Gróf Mikó Imre (1805–1876)
Zabola
EME, kollégium-alapító
„Erdély Széchenyije”
Fejér Miklós (1913–2002)
magyar–francia szakos tanár
26. Kazinczy Ferenc (1759–1831)
Érsemjén
Fogságom naplója, Erdélyi levelek
Életcélja:
„Híven szeretni a jót,
Gyűlölni veszteg a gonoszt.
Férfiak! Ez gyönyörű jutalom.”
29. Horváth Imre (1906–1993)
Margitta
„Felszökkenő csillag – / s hulló
csillag fénye.
Nyomán egy világ kél, / vagy egy
világ ég le.
Magas, mint a mennybolt, / és mély
mint a tenger:
Egyetlen során egy / évezred mereng
el.”
90. Józsa Béla (1898–1943)
Hodgya
Számadás
„A rend szó pókhálót körülöttem,
S lesi, mikor hullok belé!
Sorsomnak szálát beleszöttem
Milliók felvetett szövetébe.”
140. Mikes Kelemen (1690–1761)
Zágon
Törökországi levelek (1717–1758)
199. Balogh Edgár (1906–1996)
Temesvár – RMIL megteremtője
Szolgálatban. Emlékirat
(1935–1944)
25. Zelk Zoltán (1906–1981)
Érmihályfalva
Gyermekbánat
91. Szabó Gyula (1930–2004)
Homoródalmás
Gondos atyafiság
141. Eftimie Murgu (1805–1870)
Ógerlistye-Rudăria
197. Temesvári Pelbárt (1435?–1504)
Temesvár
Pemerium (1498)
24. Fényes Elek (1807–1876)
Csokaly
Magyarországnak leírása
92. Kovács György (1911–1990)
Küsmöd
Kristófék kincse
142. Koltó (Coltău)
Teleki Sándor kastélya, sírja,
Petőfi Emlékház, somfa,
Petőfi és felesége szobra
195. Révai Miklós (1750–1807)
Nagyszentmiklós
nyelvész, helyesírási elve:
a jottista (látja) helyesírás
23. Mikecs László (1917–1944)
Diószeg
A csángók
93. Orbán Balázs (1829–1890)
A Székelyföld leírása
143. Leöwey Klára (1821–1897)
Máramarossziget
Emlékirat
193. Id. Wesselényi Miklós (1750–1809)
Ifj. Wesselényi Miklós (1796–1850)
Balítéletekről (1833)
Zsibó

22. Irinyi József (1822?–1859)
Albis
író, a márciusi ifjak egyike
144. M. Tótfalusi Kis Miklós (1650–1702)
Misztótfalu-Misztmogorós
Maga mentsége (1698)
21. Ion Pop-Reteganul (1853–1905)
Retteg
Povești ardelenesti
145. Tersánszky Józsi Jenő (1888–1969)
Kakuk Marci
Németh László (1901–1975)
Iszony, Gyász, Égető Eszter
Nagybánya
20. Bárd Oszkár (1893–1905)
Naszód
146. Szilágyi Domokos (1938–1976)
Nagysomkút
Héjjasfalva felé
19. Veronkica Micle (1850–1889)
Naszód
Mihai Eminescu múzsája
147. Sylvester János, Erdősi
(1504?–1551?)
„Minden népnek az ő nyelvén...”
Új Testamentum (1541)
18. Liviu Rebreanu (1885–1944)
Felsőilosva – Kisilosva
(Târlisua, Iliușa)
Ion, Pădurea spânzuraților
148. Árva Bethlen Kata (1700–1759)
Önéletírása (1762)
16. Daday Loránd (1893–1954)
Beszterce (Bistritz)
Zátony
94. Lengyelfalva (Polonița)
Szejkefürdőn sírhelye és székely
kapuk őrzik az álmát, egyiket még ő
faragta.
191. Báthory István, somlyai (1553–
1586)
Szilágysomlyó
erdélyi fejedelem
95. Nyújtódi András
Székelyudvarhelyi Kódex (1528?)
189. Erwin Wittstock (1899–1962)
Nagyszeben
Zineborn (1927)
96. Csanády György (1895–1952)
Székelyudvarhely
Székely himnusz
187. Georg Reischertorffer (1493?–1554)
Erdély leírása (1540)
Nicolaus Olahus/Oláh Miklós
(1493–1568)
Hungaria (1536)
Nagyszeben
97. Tomcsa Sándor (1897–1963)
Székelyudvarhely
Tinta és tus, Vese velővel
185. Asztalos István (1909–1960)
Elmondja János (1939)
98. Szemplér Ferenc (1906–1978)
Székelyudvarhely
A mirigy esztendeje
183. Stephan Ludwig Roth (1796–1849)
Medgyes
A nyelvek tanítása (1820)
99. Ion Budai Deleanu (1760–1820)
Csigmó
Țiganiada

149. Böződi György (1913–1989)
Bözöd
Székely bánja (1938)
15. Johannes Lebelius (1475-85?–1566?)
Beszterce (Bistrița, Bistritz, Nösen)
Memorabilia Transylvaniae
150. Sipos Domokos (1892–1927)
Dicsőszentmárton
Vajúdó idők (1928)
14. Ioan Slavici (1848–1925)
Világos (Șiria, Hellburg)
Moara cu nor
151. „Itt hörgött, s itt nézte kacagva
*Meghalni a bárgyú világ
Legnagyobb épeszű fiát...”*
(Illyés Gyula)
181. Gheorghe Lazăr (1779–1823)
Felek
Sfântu Sava gimnázium
100. „Tizenkét kómíjes azt a törvényt
tötte:
Kinek felesége hamarabb jő ide,
Fogjuk meg szép gyöngén,
dobjuk bé a tűzbe.
Annak gyöngé hammat keverjük a a
mészbe,
Avval állítsuk meg magos Déva
várát,
Csak így nyerhessük el annak drága
árát.”
179. Kölcsey Ferenc (1790–1838)
Sződemeter
Himnusz (1823)
„Négy szócskát üzenek,
vésd jól kebeledbe s fiadnak/
Hagyd örökül, ha kihúnysz:
A haza minden előtt!”
101. Dévai Bíró Mátyás (1500?–1545)
prédikátor
„a magyar Luther”
177. Szalárdi János (1601–1666)
Szatmár (?)
Siralmas magyar krónika (1662)